

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913. Andra kammaren. Nr 43.

Torsdagen den 8 maj.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet herr *Söderbergs* i Hobborn å kammarens bord vilande motion nr 374.

§ 3.

Vidare föredrogs, men blevo åter bordlagda bevillningsutskottets memorial nr 44 och bankoutskottets utlåtande nr 38.

§ 4.

Efter härpå skedd föredragning av bankoutskottets memorial:

nr 39, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkt 15:o av bankoutskottets utlåtande nr 35, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; samt

nr 40, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bankoutskottets utlåtande nr 36, angående avgifterna för prenumeration å riksdagstrycket,

blevo de i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna av kammaren godkända.

§ 5.

Jordbruksutskottets nu föredragna utlåtanden nr 111--121 blefvo ånyo lagda på bordet.

§ 6.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial, nr 122, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i an-

ledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för staden Sala att försälja vissa så kallade tilldelningar och intagor.

§ 7.

Härpå föredrogs, men bordlades åter jordbruksutskottets utlåtande nr 123.

§ 8.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 50 av åttonde huvudtiteln gjorda framställning angående inköp av tomt, gränsande intill S:t Lars ruin i Visby m. m.; och

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter skomakaren Carl Gustaf Carlson från Trosa.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 124, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstånd eller upplåtelse i vissa fall av mark från kronoegendomar;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronan tillkommande fordran på grund av ett å fastigheten $\frac{1}{14}$ mantal Horsaskog nr 1 i Kristianstads län vilande odlingslån;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Gudhem nr 1—9 med Holmäng nr 1 Hulegård i Skaraborgs län;

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra överstebostället Slädened nr 3, 4, 5 och 6 Storegården i Skaraborgs län;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från indragna militiebostället Öresten Älsvborgs län; och

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disposition av förra mönsterskrivarbostället Torp nr 4 Brogård i Kronobergs län.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:
 herr *Zelahn* under 8 dagar fr. o. m. den 9 maj,
 » *Berg* i Munkfors » den 9 maj,
 » *Rosenquist* » » 9 »
 » *Hamrin* » » 9 » och
 » *Olsson* i Åsen under 4 dagar fr. o. m. den 13 maj.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,46 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Fredagen den 9 maj.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter jordbruksutskottets utlåtanden nr 124—129.

§ 3.

Vidare föredrogos vart för sig:

konstitutionsutskottets utlåtande nr 22, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående rätt för kommun att anslå ersättning åt vald ledamot av taxeringsnämnd; och

bevillningsutskottets betänkande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av 8 § i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhets-skatt och 8 § i förordningen den 28 oktober 1910 angående bevillning av fast egendom samt av inkomst.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtande och betänkande hemställt.

§ 4.

Herr statsrådet friherre *Adelswärd* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition angående arvode till delegerad vid underhandlingarna med Norge rörande flyttlapparnas rätt till renbete m. m.

Denna proposition bordlades på begäran.

§ 5.

Ang. förstärkt amortering av statsskulden. Till avgörande förelåg nu bankoutskottets utlåtande nr 37, i anledning av dels framställning från fullmäktige i riksgäldskontoret angående förstärkt amortering av statsskulden dels ock en i ämnet väckt motion.

I en till bankoutskottet avlåten, den 27 februari innevarande år dagtecknad skrivelse hade fullmäktige i riksgäldskontoret hemställt, att bankoutskottet behagade föreslå Riksdagen besluta, att till fonden för statsskuldens amortering skulle — förutom de medel, som enligt Riksdagens förut fattade beslut i anledning av statsräntelånens upptagande dit inginge — från och med år 1914 årligen avsättas ett anslag av 1,000,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra kammaren av herr *Kristensson* väckt motion, nr 342, däri motionären, med hänvisning till fullmäktiges i riksgäldskontoret ifrågavarande framställning, hemställt, att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes snarast möjligt låta utreda grunderna för statens finanspolitik särskilt i fråga om den utländska skuldsättningen samt för Riksdagen framlägga det förslag, vartill en sådan utredning kunde föranleda.

Utskottet hemställde att Riksdagen måtte besluta,

1:o) att till fonden för statsskuldens amortering skulle — förutom de medel, som enligt Riksdagens förut fattade beslut i anledning av statsräntelånens upptagande dit inginge — för år 1914 avsättas ett belopp av 500,000 kronor;

2:o) att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t måtte vid uppgörande av förslag till riksstat från och med år 1915 årligen beräkna — förutom de medel, som enligt Riksdagens förut fattade beslut i anledning av statsräntelånens upptagande inginge till fonden för statsskuldens amortering — ytterligare ett belopp av 1,000,000 kronor för att avsättas till nämnda fond; samt

3:o) att herr *Kristenssons* ifrågavarande motion icke skulle till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation avgivits av herr *Kristensson*, som ansett att utskottet bort föreslå, att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och på vad sätt statsräntelånens amortering borde ökas, samt huruvida för ändamål, vartill nu lånemedel användes, för framtiden kunde i högre grad användas anslagsmedel.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmanen på begäran ordet till

Herr *Kristensson*, som yttrade: Herr talman, mina her-
rar! Det är ju en oerhört viktig fråga, som i detta betänkan-

de föreligger. I förbigående kan jag icke underlåta att omnämna det egendomliga förhållande, som äger rum i Sveriges Riksdag, nämligen att dessa stora frågor, som handla om våra statslån och våra finansplaner i allmänhet, vanligen behandlas ytterst summariskt, under det vi ödsla timmar, ja många timmar på rena struntsaker. Vanligen är det ju så, att de svenska riksdagsmännen rent av äro hemresta, då finansplanen för det kommande året föreligger till antagande, och vårt konstitutionella statsskick bjuder på den egendomligheten, att icke mindre än tre av Riksdagens ordinarie utskott hava att behandla denna sak: statsutskottet en del, bevillningsutskottet en annan del, och slutligen bankoutskottet alla frågor, som röra riksgäldskontoret och statsskulden. Jag tror vi kunna vara ense om, att det icke är fullt lyckligt att det är så ordnat. Däråt kan emellertid ingenting nu göras.

*Ang. förstärkt
amortering
av statsskulden.*

(Forts.)

Nu föreligger här problemet om vår statsskuld och dess amortering, och jag kan icke annat än uttrycka min tacksamhet mot riksgäldsfullmäktige för att de bringat denna sak på tal, om jag än icke, såsom framgår av min reservation på sidan 13 i utskottsbetänkandet, kan komma till de slutsatser, som fullmäktige hava dragit. Vår statsskuld har ju under den sista 10-årsperioden vuxit med icke mindre än 256,000,000 kronor eller med bortåt 50 %, och i år föreslås, att vi skola upplåna medel för, om jag icke missminner mig, omkring 42,000,000 kronor. Det gör alltså på 11 år en summa av bortåt 300,000,000 kronor. Detta är för ett land med icke större rörelsemedel än vårt en sak, som man icke helt och hållet kan förbigå, utan man måste ägna denna fråga en den allra största och noggrannaste uppmärksamhet.

Fullmäktige hava föreslagit, att vi skola amortera ytterligare 1,000,000 kronor varje år under en lång tid framåt på vår statsskuld. Herrarna hava nog icke, åtminstone icke alla, haft tid att helt och hållet genomtänka det föreliggande nära 50 sidor digra utlåtandet, och jag ber därför på förhand om ursäkt, om jag kommer att nämna sådana saker, som för dem, som genomläst betänkandet, äro självklara.

Vi hava två olika slag av statslån: dels rena amorterings-, dels ock räntelån. Den sak, som här föreligger, har icke det ringaste att göra med det förstnämnda slaget, amorteringslånen, d. v. s. de gamla lånen från 1880, 1886, 1890 och 1899. För dessa lån är fastslagen en viss bestämd amortering för varje år, som varken kan ökas eller minskas, så där har Riksdagen ingenting att besluta. Vad åter det andra slaget av lån beträffar, räntelånen, så ligger det i Riksdagens skön att bestämma i huru hög grad amortering på desamma skall äga rum, och man har då brukat gå till väga på det sättet, att, då ett nytt sådant lån upptages, Riksdagen fastställt en viss amorteringstid och vissa

Ang. förstärkt
amortering
av statsskul-
den.

(Forts.)

annuiteter, som skulle utgå för varje år. På sidan 3 i utskotts-
betänkandet hava vi en tabell, som klart och tydligt ådagalägger,
hur det ställer sig i detta hänseende. För närvarande utgöra
amorteringarna sammanlagt för alla räntelånen 2,148,000 kronor.
Dessa medel ingå till en fond för statsskuldens amortering, som
riksrådsfullmäktige äga att efter vissa regler använda, som de
behåga.

Vidare finna vi av denna tabell, att de äldre räntelånen löpa
med mycket billig ränta, under det att de nya lånen löpa med
betydligt högre ränta, vilket beror på de konjunkturförhållanden,
som för närvarande äga rum. Det är därför klart, att, om vi
exempelvis låna några miljoner mer i år än vi behöva och på
de gamla räntelånen amortera några miljoner mer än som kan
anses nödvändigt för upprätthållandet av vårt lands kredit i ut-
landet, detta absolut innebär en ränteförlust för staten.

Vilka skäl hava nu riksrådsfullmäktige framlagt för det
förslaget, att vi på de äldre räntelånen skulle amortera ytterligare
1,000,000 kronor årligen? Jo, deras skäl äro huvudsakligen tre:
1:o tala de om vissa ekonomiska och politiska vådor, som äro
förenade med vår utländska skuldsättning. 2:o säga de, att man
icke bör kasta onödiga bördor på kommande generationer, och
3:o säga de helt summariskt, att en amorteringstid av 50 år kan
anses lämplig.

Jag skall nu litet närmare ingå på dessa tre skäl. Jag kan
icke underlåta att redan från början säga ifrån, att jag icke kan
annat än finna, att hela deras utredning är mycket ofullständig.
För att nu börja med det sista, om en amorteringstid på 50 år,
hur hava fullmäktige kommit till det? Jo, de hava verkställt en
utredning omfattande statens järnvägar, telegrafverket samt vat-
tenfallsstyrelsen i fråga om elektriska kraftverken och kanalverken.
Då hava de fått veta, att järnvägarna för varje år avsätta medel
till en förnyelsefond, och att de sålunda faktiskt sett amortera
däri nedlagda lån under en period av omkring 40 år. För kanal-
verken beräknas en amorteringstid av 60 à 65 år, för de elek-
triska kraftverken en tid av 40 à 45 år och för telegrafverket
25 år. På grund härav anse sig fullmäktige utan anförande av
några ytterligare skäl kunna förorda en amorteringstid av unge-
fär 50 år för hela vår statsskuld såsom nödvändig. Men nu är
att märka det, att vi icke upptaga ett lån särskilt för järnvägar-
na, ett för telegrafverket, ett för kanalverken etc., och att man
därför icke kan behandla denna sak så summariskt som fullmäk-
tigue här gjort, utan det är klart, att vi måste taga reda på stats-
skulden i övrigt, även den del, som icke går till dessa anlägg-
ningar, innan vi säga, att en amorteringstid av 50 år över hela
linjen är absolut erforderlig.

Fullmäktige säga vidare, att det är nödvändigt med denna
korta amorteringstid för att kommande generationer icke skola

obehörigen betungas. Men fullmäktige ingå icke på någon som helst utredning om, huruvida kommande generationer med den politik i vårt svenska statslåneväsen, som vi hittills följt, verkligen skulle komma att betungas. Det är en ganska invecklad fråga, och jag tror icke, att man kan så där på förhand säga något bestämt, varken i den ena eller i den andra riktningen. Det är ofantligt många faktorer att taga med i beräkning, t. ex. den ökade skattekraft, som blir en följd av i företagen nedlagda lånemedel, samtidigt som man naturligtvis även får taga med i beräkningen en del andra saker. Fullmäktige ha icke ingått på det spörsmålet. Lika litet ha de ingått på problemet, vilka ekonomiska och politiska vådor eller fördelar denna lånepolitik kan medföra. Ty, ehuru det icke är någon direkt fördel för staten att låna, kan det dock i vissa avseenden bliva fördelaktigt. Jag behöver endast nämna om, att genom penningevärdets fortsatta sjunkande kunna vi förtjäna ganska många miljoner kronor årligen på grund av att vår statsskuld är placerad i utlandet. Men å andra sidan är det givet, att det kan tänkas, att vi komma i ett beroende av utlandet, som icke är önskvärt i visst hänseende. Under alla förhållanden tycker jag, att detta problem är så viktigt, att det är väl förtjänt av en närmare undersökning. Och denna undersökning borde väl då först föreligga, innan Riksdagen i princip fastslår något, som skall gälla 50 år framåt i tiden och kanske ännu längre.

*Ang. förstärkt
amortering
av statsskul-
den.
(Forts.)*

Fullmäktige säga nu, att för denna 50-åriga amorteringstid behöves det 1,400,000 kronor, men så sätta de summan generellt till 1,000,000 kronor. Varför göra de det? Är det nu så nödvändigt eller så önskligt, att vi skola ha denna 50-åriga amorteringstid, så låt oss då få den. Då borde deras förslag innefatta en årlig avbetalning på 1,400,000 kronor, men icke på detta sätt ett belopp av 1,000,000 kronor. Det är ju en tredjedel, som de själva avprutat. Sedan kommer utskottet och prutar ytterligare en halv miljon kronor. Det förefaller mig verkligen egendomligt, att bankoutskottet velat komma med ett sådant förslag, som det gjort här. Utskottet menar, att på grund därav, att vissa anslag på åttonde huvudtiteln äro inhiherade, så kunna vi betala denna halva miljon. Bankoutskottet borde även ha tagit hänsyn till vissa inkomstposter, t. ex. vilka finanstullar som äro inhiherade, och samtidigt också tagit hänsyn till vilka ökningsar, som förekommit i budgeten. Jag tror, att det för närvarande icke är fullt klart för någon ledamot i kammaren, huruvida det verkligen finnes besparingar inom den nuvarande budgetens ram för denna halva million, som man nödvändigt vill avsätta. Då man nu anser, att vår statsskuld icke bör ökas i samma hastiga tempo, som hittills skett, ja, om man rent av anser, att den bör hållas inom nuvarande ram eller kanske rent av minskas, så är icke detta enligt min mening rätta vägen för vinnande av ett sådant

Ang. förstärkt
amortering
av statsskul-
den.

(Forts.)

syftemål, om detta anses önskvärt. Och jag kan icke ingå på, om det bör anses önskvärt eller ej, förrän den utredning, jag förut talat om, föreligger, ty denna sak har så många sidor, att det är omöjligt att utan förut insamlat material avgöra densamma. Om det emellertid skulle anses önskvärt, att vi icke öka vår statsskuld med 40—50 miljoner kronor år efter år, föreligger det en annan väg, som enligt min mening är mera framkomlig och bättre, nämligen att helt enkelt i kommande budgeten anslå litet mindre av lånemedel och litet mer av skattemedel. Då skulle vi ha kvar våra gamla billiga räntelån och behövde icke ta upp några nya lån i samma grad som hittills mot betydligt högre ränta. Åtminstone tycker jag, att, när det nu i år föreligger ett förslag om blott en tredjedel av det belopp, som fullmäktige principiellt anse riktigast, vi mycket väl skulle kunna vänta till ett kommande år med att anslå denna halva miljon till en sak och för en princip, som icke borde anses vara för Riksdagen tillräckligt utredd. Till ett annat år kunna vi ha denna sak klar, och då kunna vi få veta, vilken av de olika vägarna, som kan vara att föredraga.

Jag kan icke underlåta att även säga, att det är en mycket stor olikhet mellan de förslag, som inkomma till Riksdagen från fullmäktige i riksgäldskontoret och dem, som komma från andra institutioner och från Kungl. Maj:t. De senare förslagen äro vanligen granskade av andra myndigheter än förslagsställaren. I fråga om riksgäldsfullmäktiges förslag är icke så förhållandet, utan det är därvidlag endast i bankoutskottet, som en viss granskning företages, och denna består oftast i, att man säger ja och amen till, vad fullmäktige kommit med.

Det är möjligt, att det finnes andra skäl för denna åtgärd, men då ha fullmäktige icke uttalat dem. Det är möjligt, att fullmäktige anse, att detta är en väg att lära Riksdagen iakttaga nödig sparsamhet för framtiden, men jag tycker icke, att det är svenska Riksdagen värdigt, om det skulle vara på det sättet, ty vi böra väl ändå fordra, att se korten på bordet, och icke tror jag, att man lär Sveriges Riksdag att iakttaga nödig sparsamhet genom åtgärder av här föreliggande slag.

Herr talman, jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till min vid betänkandet fogade reservation.

Vidare anförde:

Herr Wijk: Herr talman, mina herrar! Jag skall be att helt kort få motivera utskottets hemställan.

Som herrarna finna går riksgäldsfullmäktiges förslag ut på att amorteringen av samtliga de s. k. statsräntelånen skall ske efter ungefär samma plan, som tillämpats för de två senast gjorda lånen. Då ett sådant statsräntelån upptages, fixeras icke gentemot långivaren någon särskild amorteringsplan; staten är icke

skyldig att återbetala lånen efter viss tid eller i viss ordning, utan har fria händer. Men det är likväl givet, att staten måste, så snabbt som omständigheterna det medgiva, återbetala sina skulder för att icke bli överbelastad av en alltför tyngande skuldbörda. Varje gång ett sådant lån upptages, föreslå därför riksgäldsfullmäktige Riksdagen att besluta, att lånet skall amorteras på så och så lång tid, eller rättare sagt att till fonden för statsskuldens amortering skall avsättas ett årligt belopp, motsvarande amorteringen av det upptagna lånet under ett visst antal år. För de två senaste lånen har Riksdagen beslutat en amorteringstid av respektive 48^{1/2} och 50 år; däremot beslutade Riksdagen för de föregående statsräntelånen en betydligt längre amorteringstid, hållande sig till omkring 70 år i medeltal.

*Ang. förstärkt
amortering
av statsskul-
den.*

(Forts.)

Den amorteringstid på c:a 50 år, som antogs för de sista lånen, har naturligtvis varit vald därför, att riksgäldsfullmäktige och med dem Riksdagen vid den tidpunkten ansågo, att detta var en lämplig amorteringstid. Riksgäldsfullmäktige anse nu, att man borde vidtaga åtgärder för att tillämpa denna kortare amorteringstid även för de räntelån, vilkas amorteringstid för närvarande är längre. Skälen härtill, tycker jag, borde stå tämligen klara. Det är givet, att med den snabba ökning av statsskulden, som äger rum hos oss, bör man göra allt man kan för att söka hålla den ökning, som ju dock är oundviklig, inom vissa gränser. Under sådana förhållanden måste det vara synnerligen angeläget för Riksdagen att avbetala de efter hand upptagna lånen efter en sådan amorteringsplan, att skuldbördan icke blir alldeles överväldigande. Detta synes mig vara det starkaste motivet för riksgäldsfullmäktiges förslag.

Emellertid har man också sökt närmare motivera, varför denna amorteringstid av just 50 år skulle vara lämplig. Riksgäldsfullmäktige ha i detta syfte vänt sig till statens affärsdrivande verk med begäran om uppgift, efter vilken plan ett privat företag av samma art enligt deras mening borde amortera sina anläggningar för att affären skulle förbli sund. På detta har ingått svar av ganska skiftande natur, allt efter beskaffenheten av det verk, som svaret gällt.

Telegrafstyrelsen anser, att 25 år vore en lämplig amorteringstid för dess anläggningar. Vattenfallsstyrelsen har föreslagit en amorteringstid av 40 à 45 år för de elektriska kraftverken och 60 à 65 år för kanalverken. Vid statens järnvägar är en fixering av den lämpligaste amorteringstiden mycket svårare att göra. Där är det så, att av den årliga bruttointkomsten avsättes till en förnyelsefond en viss procent av det bokförda värdet å järnvägens anläggningar. Procentsatsen är olika, beroende på de föremål det gäller. Av den sålunda bildade förnyelsefonden bestrides den nödiga avskrivning, som motsvarar materielens förslitning. Om inga andra åtgärder än dessa vidtoges, komme statens järnvägar

Ang. förstärkt
amortering
av statsskul-
den.

(Forts.)

visserligen icke att försämrans i värde, men icke heller att minska den skuld, som staten iklätt sig för järnvägsbyggandet. Den redan gjorda skulden skulle alltså bli oförändrad och växa med den skuldbörda, staten årligen ikläder sig för fortsatt järnvägsbyggande. Det är ju klart, att ett sådant förhållande icke kan vara lämpligt och riktigt, även om avkastningen varje år skulle hålla sig vid samma procent på det nedlagda kapitalet: det vore i alla händelser att betunga statsverket med en ofantlig skuldbörda, om man icke sörjde för en ordentlig amortering även av järnvägarna. Man kan dessutom ställa sig ganska skeptisk inför spörsmålet, om verkligen procentavkastningen kommer att hålla sig på samma nivå, eller om den icke snarare kommer att sjunka.

De framtida nybyggnadsarbetena vid statens järnvägar torde nämligen i huvudsak komma att falla under två kategorier av övervägande improduktiv art. Den ena är det fortsatta byggandet av banor i Norrland, vilka under åtskilliga år komma att gå med direkt förlust, och under en mycket lång period icke komma att förränta det däri nedlagda kapitalet. Den andra kategorien av arbeten vid statsbanorna är fullföljandet av dubbelspåraneläggningar och uppförandet av de dyrbara stationsbyggnaderna i Göteborg, Malmö, Stockholm och kanske på andra orter också. Det är då viktigt, att den skuldbörda, som staten kommer att ikläda sig för järnvägarna, också blir föremål för amortering, och att denna amortering göres så kraftig som möjligt.

Av denna orsak ha riksgäldsfullmäktige kommit till det resultatet, att en amorteringstid av 50 år, eller samma tid, som Riksdagen beslutat för de sista lånen, vore önskvärd att genomföra för alla statsräntelånen över lag.

Den summa, som skulle behövas för detta ändamål, är emellertid större än den som fullmäktige begära. Det skulle egentligen fordras en summa av 1,412,000 kronor ytterligare att årligen avsättas till fonden för statsskuldens amortering. Av hänsyn till statsbudgetens ställning ha fullmäktige likväl icke velat föreslå hela denna summa nu, utan inskränkt sig till att för närvarande begära en ökad avsättning av 1 miljon kronor. Emellertid har bankoutskottet, som på ett enda undantag när delat riksgäldsfullmäktiges principiella uppfattning, ansett, att det icke vore möjligt att inom den nuvarande budgeten finna utrymme för en så stor summa som en miljon, d. v. s. att man icke rimligen kunde begära hela detta belopp för 1914. Men för att icke alldeles ställa det hela på framtiden, och med utgångspunkt i det förhållande, att Kungl. Maj:t tagit tillbaka propositioner representerande en sammanlagd utgift av 600,000 kronor, har utskottet hemställt, dels att Riksdagen måtte för år 1914 ytterligare avsätta $\frac{1}{2}$ miljon kronor till fonden för statsskuldens amortering, och dels att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t från och med år 1915 vid uppgörande av budgeten

mätte till denna fond beräkna en avsättning, som med en miljon kronor överstiger den summa, som enligt nu gällande grunder eljest skulle avsättas.

Mot denna utskottets hemställan har herr Kristensson anmält reservation. I denna reservation förekommer en missuppfattning, som jag tror det är angeläget att rätta. Herr Kristensson utgår nämligen ifrån att det skulle medföra en ränteförlust för staten, om den använder dessa medel, som ytterligare föreslås till avsättning, för att amortera de redan befintliga lånen, medan samtidigt en ny upplåning måste ske för att täcka de behov, som alltjämt uppstå som en följd av Riksdagens beslut. Påståendet kan ju förefalla riktigt vid ett ytligt betraktande, men beror dock på en missuppfattning.

De lån, som avbetalas medelst fonden för statsskuldens amortering, äro nämligen icke amorteringslån, där obligationerna måste inlösas till det värde, som åsatts dem. Det vore naturligtvis olämpligt att till fulla värdet inlösa en obligation, som löper med t. ex. 3.6 procent och samtidigt upplåna nya pengar till 4 procent. De obligationer, som skulle inlösas, tillhöra statsräntelånen och inköpas av staten till det vid varje tillfälle gällande kursvärdet. Detta kursvärde är i allmänhet lägre än det nominella, och skillnaden mellan det nominella värdet och kursvärdet motsvarar den utgift staten skulle åsamka sig genom att i utbyte mot det inlösta lånet taga ett nytt lån till den högre räntesats, som vid tillfället är gällande. Hela operationen är en konvertering, som icke innebär någon reell utgift för statsverket annat än den, som betingas av provisioner och courtage, d. v. s. omkostnader som alltid följa med upptagandet av nya lån. Med hänsyn just till dessa omkostnader och till de olägenheter, som kunna vara förenade med upptagandet av nya lån, ha riksgäldsfullmäktige emellertid förfarit på annat sätt. Fonden för statsskuldens amortering skall nämligen enligt riksgäldskontorets reglemente användas »antingen till amortering av statsskulden medelst ökad utlottning eller obligationsinköp, eller ock till minskning i den nya upplåning, vartill fullmäktige av Riksdagen erhållit bemyndigande». Fullmäktige ha således full frihet att förfara, hur de för tillfället anse lämpligast med medel, som stå till deras förfogande i fonden för statsskuldens amortering. Det framgår också, att fullmäktige funnit riktigast att icke i större utsträckning avbetala på statsräntelånen, utan i stället använt fonden till att minska behovet av ny upplåning. Detta förfarande innebär precis detsamma, som den åtgärd reservanten förordar eller att i stället för ökad amortering i större utsträckning använda skattemedel för de ändamål, vartill nu lånemedel användas. I båda fallen gäller det nämligen, att avsätta ett belopp av skattemedel, i ena fallet för minskning av upplåning och i andra fallet för att användas till sådana ändamål, vartill upplåning annars skulle äga rum. Men den senare meto-

*Ang. förstärkt
amortering
av statsskulden.*

(Forts.)

Ang. förstärkt
amortering
av statsskul-
den.

(Forts.)

den, som teoretiskt skulle vara lika värdefull, har dock den olägenheten med sig, att Riksdagen har mycket svårt att hålla de föresatser, som gå ut på att för sådana ändamål, vartill lånemedel kunna användas, likväl använda skattemedel.

Vi kunna se detta på vår järnvägsbyggnadshistoria. Under en tid var det regel, att banorna i Norrland skulle byggas med skattemedel och icke med lånemedel. Under trycket av svårigheter med budgeten har man efter hand fått uppgiva denna regel, och nu byggas banorna i Norrland liksom andra banor med lånemedel. Att söka återställa det förra bruket vore visserligen ytterst önskvärt, men jag tror att från praktisk riksdagssynpunkt är detta icke mycket att hoppas på, och den väg som riksgäldsfullmäktige föreslå för minskande av upplåningen är utan tvivel säkrare och bättre.

Reservanten har ansett, att utskottets utlåtande bort utmynna i en anhållan till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t »täcktes låta utreda huruvida och på vad sätt statsrätelänens amortering bör ökas, samt huruvida för ändamål, vartill nu lånemedel användas, för framtiden må i högre grad användas anslagsmedel». Det kan först och främst anmärkas, att denna reservation står i mycket löst samband med den motion, herr Kristensson framlagt, och varpå han vill stödja reservationsyrkandet. Motionens hemställan är faktiskt av en helt annan innebörd än reservationens. Vad nu emellertid beträffar det yrkande, reservanten framställt, så måste det efter min uppfattning vara ganska meningslöst att efter den utredning, som riksgäldsfullmäktige presterat, skriva till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning i samma riktning. Kungl. Maj:t måste naturligtvis taga största hänsyn till riksgäldsfullmäktiges mening, eftersom riksgäldsfullmäktige är en myndighet, som förvaltar statsskulden, och riksgäldsfullmäktige komma naturligtvis att framställa samma förslag, som de gjort nu. En sådan skrivelse måste därför redan på förhand anses besvarad genom den hemställan, riksgäldsfullmäktige gjort här.

Beträffande den andra punkten i reservationens yrkande, eller att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida för ändamål, vartill nu lånemedel användas, för framtiden må i högre grad användas anslagsmedel, det vill med andra ord säga, i vad mån statens länepolitik är riktig eller icke, så har det inom utskottet upplysts, att denna fråga just är föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet för närvarande. Det kan då icke vara någon mening att skriva till Kungl. Maj:t i det ärendet heller.

Under sådana förhållanden och då jag anser, att den hemställan, riksgäldsfullmäktige gjort, är baserad på en sund och riktig finanspolitik, så jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Vahlquist* instämde häruti.

Herr Söderberg i Stockholm: Herr talman! Det, som avgjorde min ställning till fullmäktiges framställning, var det, som såges i fullmäktiges yttrande på sidan 10, att denna miljon skulle »användas *antingen* till amortering av statsskulden medelst ökad utlottning eller obligationsinköp, *eller ock* till minskning i ny upplåning». Jag fattar det på det sättet, att detta tillskott av en miljon till fonden för statsskuldens amortering, som nu uppgår till omkring 9,000,000 kronor, icke absolut skulle innebära, att fullmäktige under alla förhållanden skulle lösa in obligationer för räntelånen, utan att fullmäktige skulle ha medel till sitt förfogande att placera i obligationer med fallande värde, om det skulle visa sig synnerligen fördelaktigt. Om så icke var fallet, skulle detta tillskott till denna fond icke användas för ändamålet utan ligga på kant så att säga, och det skulle finnas ett belopp hos riksgäldsfullmäktige, som skulle kunna tagas i anspråk, när det blir fråga om att taga upp nya lån. Jag kan icke få för mig annat, än att det skulle vara rätt förnuftigt i alla fall, om man räddade undan ytterligare en miljon om året från den allmänna förstörelse, som en så ofantlig massa miljoner av statens inkomster äro underkastade, och satte dem åt sidan i riksgäldsfullmäktiges förvar för att användas antingen på det ena eller på det andra sättet. Och när man skulle taga upp lån, så skulle de medel, som då funnes, räknas av på det.

Ang. förstärkt
amortering,
av statsskulden.

(Forts.)

För övrigt kan jag icke direkt ställa mig avvisande till den mening, som är framförd, att, när nu statslånen förnämligast ligga i produktiva företag, dessa företag beräknas så, att de skola bära sin amortering på viss bestämd tid. Det är någonting så pass riktigt, att jag icke tror, att man kan vända sig emot det.

Beträffande den motion, som herr Kristensson framlagt, så gick ju den ut på, att Riksdagen skulle anhålla hos Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t skulle låta utreda grunderna för statens finanspolitik särskilt i fråga om den utländska skuldsättningen. I utskottet yrkade jag först bifall till den motionen. Varför jag icke kunde vidhålla detta bifallsyrkande, var, att det upplystes i utskottet, att Kungl. Maj:t redan ägnat saken så stark uppmärksamhet, och att saken var föremål för förberedande behandling. Då var det ju onödigt att skriva till Kungl. Maj:t, men det borde i alla fall ha kommit in i utskottets motivering, att detta var orsaken till, att man icke gick med på motionen i fråga. Nu var jag icke med vid justeringen av utlåtandet och har således icke kunnat tillse, att den motiveringen kom in. Utskottet har emellertid stannat vid ett blankt avslag på motionen. Jag anser för min del, att motionens hemställan är ganska välbefogad, och att det skulle vara av ofantligt stort intresse för Riksdagen att, när för betäckande av statens ökade produktiva verksamhet Kungl. Maj:t i statsverkspropositionerna år efter år anhåller att få låna upp så och så många miljoner — det var 42 miljoner i år —

Ang. förstärkt
amortering
av statsskul-
den.

(Forts.)

kunna överblicka denna länepolitik för en tid framåt. En sådan utredning är verkställd för exempelvis Stockholms stad, så att man där kan få en överblick, om jag icke missminner mig, för tio år framåt. Man kunde då se, vad staten under en följd av år behöver låna upp, och vilka utgifter, som förestå, och som icke kunna täckas med skattemedel, och Riksdagen skulle icke behöva gå från fall till fall och från år till år och besluta utgifter, som skola täckas med upplånade medel. En sådan hemställan tycker jag icke behöver stå i någon motsats till ett beslut redan nu vid denna riksdag att avsätta ett visst belopp till fullmäktiges förfogande för att användas på det ena eller det andra sättet, utan en sådan hemställan skulle kunna komplettera ett bifall till fullmäktiges hemställan. Jag förmodar, att propositionen kommer att framställas momentvis, först på mom. 1, så på mom. 2 och sedan på mom. 3. Jag skall då, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan i mom. 1 och 2, men beträffande mom. 3 anser jag, att Riksdagen kan trycka på Kungl. Maj:t i den frågan och anhålla om en sådan utredande översikt för en tid framåt, hur vår länepolitik ställer sig, och därför skall jag i mom. 3 be att få yrka bifall till motionen.

Beträffande de allmänna synpunkterna om faran och vådan av vår utländska skuldsättning, och att statens skuldbörda växer, så är jag naturligtvis alldeles överens med min partikamrat i utskottet, att man skall söka undvika det så mycket som möjligt. Då har jag verkligen ansett, att något, som kunde bidra till att slå in på den vägen att undvika skuldsättning i alltför raskt tempo i framtiden, skulle vara, att man till fonden för statsskuldens amortering avsatte denna miljon, som utskottet icke kunnat förorda i år utan stannat vid halva beloppet, men under uttalande, att den skulle kunna avsättas kommande år.

Med dessa synpunkter, som delvis sammanfalla med utskottet och delvis med motionen, skall jag hemställa om bifall till de yrkanden, som jag nu framställt i de skilda momenten.

Herr Hildebrand: Herr talman, mina herrar! Då jag var en av dem, som förra året i Riksdagen framhöllo icke blott önskvärdheten utan även nödvändigheten av en mera påskyndad amortering av statsskulden, så har jag naturligtvis med glädje uppmärksammat riksgäldsfullmäktiges initiativ, och då jag nu ber att helt kort få tillstyrka bifall till vad utskottet här hemställt om, så inskränker jag mig här till att endast anmärka, att man naturligtvis kan göra olika beräkningar, huru amorteringen bör försiggå. Här har bland annat nu påpekats av riksgäldsfullmäktige, att man vid upptagande av framtida lån bör se till, i vad mån det kan bli ändrad amorteringsplan emot nu, men att detta må vara beroende, som det heter, på föreliggande finansiella förhållanden. På vissa håll i utlandet bygger man sina beräkningar

på andra grunder. Man söker nämligen dela upp lånen efter deras användning i olika grupper, och efter användningen av de upplånade pengarna bestämmer man en olika lång amorteringstid, och på grund därav kommer man sedan till det årliga amorteringsbeloppet. Jag tror därför, att detta starka betonande av endast föreliggande finansiella förhållanden kommit in här kanske litet mera av misstag, då det nog synes vara även andra omständigheter, som kanske ännu mer böra inverka på amorteringstiden och således även på amorteringsbeloppet.

Ang. förstärkt
amortering
av statsskulden.

(Forts.)

Slutligen vill jag endast anföra ett enligt min mening mycket tungt vägande skäl för att icke skjuta undan amorteringarna alltför lång tid, och det är, att de riksdagar, som fatta beslut om ökad upplåning, få för liten känning av konsekvenserna, när amorteringsbeloppen under de första tio åren bli jämförelsevis mycket små. Det blir helt visst en starkare känsla av ansvar, om amorteringstiden förkortas och återbäringsbördan påvilar den nuvarande generationen i högre grad, än nu är fallet. Endast denna psykologiska omständighet synes mig vara av allra största betydelse.

Jag vill icke upptaga tiden längre, utan jag nöjer mig, herr talman, med att tillstyrka bifall, till vad utskottet hemställt.

Herr Branting: Herr talman! När jag först hade gått igenom detta ärende, så fick jag det intrycket, att det var reservationen, som väsentligen hade rätt. Nu har man sedan haft förmånen att få saken ordentligt utredd särskilt genom herr Wijks anförande, och sedan har även herr Söderberg pekat på, att det är ett *alternativt* användande av miljonen i fråga, som här sättes i utsikt, att den nämligen skulle användas antingen till amortering av statsskulden genom ökad utlottning eller obligationsinköp, eller ock direkt till minskning av ny upplåning. När det senare alternativet finnes, så är det väl att hoppas, att det kommer att anlitas, så att man icke någonsin kommer att gå den opraktiska väg, mot vilken herr Kristensson, enligt min mening med all rätt, vände sig, att man skulle låna mot hög ränta för att skynda på betalningen av gamla lån, som löpa med lägre ränta, och därvid måhända icke kunna tillgodogöra sig kursskillnaden så fullständigt. Det är tydligt, att man här måste hysa ett visst förtroende till riksgäldsfullmäktiges omdöme att välja de rätta vägarna, och under förutsättning att dessa rätta vägar fullföljas, så skall icke jag heller ha någonting emot, att det uttalandet göres och det beslut fattas, som ligger i utskottets framställning här.

Det är emellertid tydligt, att man i herr Kristenssons motion och genom densamma har fått blicken ytterligare fäst på önskvärldheten av en fullständigare överblick av hithörande förhållanden. Det är också uppenbart och välbekant, att i det uppdrag, som är lämnat närmast åt första försvarsberedningen, ingår även

Ang. förstärkt
amortering
av statsskul-
den.
(Forts.)

att beakta hithörande förhållanden. Planmässigheten, om vilken herr Söderberg talade, måste även där komma under diskussion, och framställningar om de åtgärder, som behöva vidtagas ytterligare, lära väl icke komma att utebli.

Det är också att förvänta, att Kungl. Maj:t måtte hava sin uppmärksamhet fäst på hithörande förhållanden, då de nu varit föremål för framställningar först ifrån riksgäldsfullmäktige och sedan under diskussionen i Andra kammaren, så att man verkligen kan vänta, att ett resultat av detta initiativtagande måtte komma till stånd.

Under sådana förhållanden, herr talman, skall jag, som sagt, inskränka mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Palmstierna: Herr talman! Det var ett uttalande av herr Hildebrand, som särskilt uppkallat mig, då han vidrörde frågan om amorteringstiden för statslånen, och denna synpunkt går också igen i reservantens framställning. Nu bör man enligt mitt förmenande göra så, att amorteringstiden för dessa lån rättar sig efter rent finansiella förhållanden och de uppgörelser, vilka kunna träffas med långgivaren. Därigenom erhållas penningarna till resp. ändamål billigast. Vid de företag, som finansierats förmedels upplåning, böra normala avskrivningar vidtagas och amorteringen för den del av statslånet, som belöper sig på företaget, rättas efter avskrivningen. Så göres inom Stockholms stads kommun, som väl närmast är jämförlig med statsverket i avseende på dessa förhållanden. Här gör man på det sättet, att sedan lånet med sin kontrakterade amorteringstid upplagts fördelas detta på resp. verk, vilka allt efter avskrivningstidens längd amortera det belopp av lånesumman, som graverar detsamma. Amorteringen inflyter till stadskassan. Sedermera kommer en skillnad att uppstå mellan det amorteringsbelopp, som skall utgå för hela kommunallånet, och de amorteringssummor, som inflyta från verken. Denna skillnad användes till att minska behovet av kommande upplåning. Detta är sålunda en princip, som, såvitt jag förstår, även riksgäldsfullmäktige kunna gå med på. Det skulle kanske också vara att snedvrیدا saken, om man ginge in på den väg, som herr Hildebrand tycks ha sympatier för.

Men jag vill även säga några andra ord i detta sammanhang och därvid understryka vad som yttrades av herr Branting, nämligen att det icke är fullt klokt att öka amorteringen på våra lån under en tid, då penningvärdet faller så snabbt som för närvarande. Det är ju så, att om man tar hänsyn till detta penningvärdets fall, så minskas statsskulden med ungefär 15 miljoner årligen. Under sådan tid bör man icke vara angelägen om att påskynda amortering av lånen, medan man å andra sidan givetvis bör upplägga medel för att möta behov av nya lån i utlandet, då räntan är i stigande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen efter varandra beträffande varje särskild punkt i utskottets hemställda propositioner på de under överläggningen framställda yrkandena; och biföll kammaren vad utskottet hemställt.

§ 6.

Lagutskottets nu föredragna utlåtande nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i inmutningsrätten, blev av kammaren godkänt.

§ 7.

Å föredragningslistan fanns härafter upptaget lagutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behandling av alkoholister samt till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål enligt lag om behandling av alkoholister, dels ock i anledning därav väckta motioner. *Ang. lag om behandling av alkoholister m. m.*

Genom en den 11 april 1913 dagtecknad proposition, nr 193, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga i propositionen intagna förslag till lag om behandling av alkoholister samt till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål enligt lag om behandling av alkoholister.

I samband med denna proposition, som hänvisats till lagutskottet, hade utskottet till behandling förehaft dels tre inom Första kammaren väckta motioner, nämligen nr 150 av herr *Petrén*, nr 151 av herr *Ljunggren*, och nr 163 av herr *K. A. Nilson*, dels ock en motion, som väckts inom Andra kammaren, nämligen nr 345 av herr *Eriksson* i Grängesberg, samtliga motioner avseende ändringar eller tillägg i förslaget till lag om behandling av alkoholister.

Utskottet hemställde

1:o) att Riksdagen, med tillkännagivande att det i förevarande proposition framlagda förslaget till lag om behandling av alkoholister icke kunnat i oförändrat skick av Riksdagen antagas, måtte i anledning av sagda proposition samt herrar *Petréns*, *Erikssons* i Grängesberg och *K. A. Nilsons* ovan omförmälda motioner, men med avslag å herr *Ljunggrens* motion, för sin del antaga ett vid punkten fogat förslag till lag om behandling av alkoholister.

2:o) att Riksdagen, med tillkännagivande att det i förevarande proposition framlagda förslaget till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål enligt lag om behandling av alkoholister icke kunnat i oförändrat skick av Riksdagen antagas, måtte för sin del antaga ett vid denna punkt i utlåtandet

Ang. lag om intaget förslag till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål enligt lag om behandling av alkoholister. Vid utlåtandet funnos emellertid fogade åtskilliga reservationer beträffande särskilda paragrafer i förslaget till lag om behandling av alkoholister.

(Forts.)

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Widén, som anförde: Herr talman: I avseende å föredragningsättet tillåter jag mig hemställa, att lagförslagen föredragas vart för sig paragrafvis med ingresser, rubriker och utskottets hemställanden sist; att lagtext ej behöver uppläsas i vidare mån, än sådant av någon kammarens ledamot begäres; att för den händelse lagförslagen eller något av dem kommer att i en eller annan del till utskottet återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas; samt att i avseende å nummerbeteckningen av paragrafer och moment utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kammarnas beslut.

Kammaren biföll den av herr Widén gjorda hemställan.

I enlighet härmed företogs först till behandling det vid punkten 1 upptagna *förslaget till lag om behandling av alkoholister*.

1—3 §§.

Godkändes.

4 §.

1 och 2 momenten av denna paragraf hade i Kungl. Maj:ts förslag erhållit följande lydelse:

1 mom. Ansökning om förordnande att person, som omförmäles i 1 §, skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister må göras av nykterhetsnämnden i den kommun, där han vistas eller äger hemortsrätt.

2 mom. Innan sådan ansökning göres, skall nämnden inhämta noggranna upplysningar om ifrågavarande person samt, därest ej uppenbarligen utsikt saknas att utan tvång återföra honom till ett nyktert och ordentligt liv, vidtaga härför lämpade åtgärder, såsom att söka

förmå honom att ingå i nykterhetsförening,

bereda honom, för minskande av frestelserna till bruk av rusdrycker, anställning hos lämplig person eller ombyte av verksamhet eller vistelseort,

utverka hos försäljare av brännvin, vin eller öl, att sådana drycker ej utlämnas till honom, förmå honom att rådfråga läkare och följa dennes föreskrifter eller att frivilligt söka vård å lämplig anstalt.

*Ang. lag om
behandling
av alkoholist
m. m.
(Forts.)*

Herrar Petrén och Eriksson i Grängesberg hade i ovanberörda, av dem väckta motioner föreslagit, att till 2 mom. skulle fogas följande tillägg:

Vidtagandet av de åtgärder, som i detta moment avses, äger nämnden att överlåta åt särskilt organ eller åt särskilda för uppgiften lämpade personer.

I utskottets förslag hade åt 4 § givits den av Kungl. Maj:t föreslagna avfattning.

I en vid paragrafen fogad reservation hade emellertid herrar Petrén och Pettersson i Södertälje förklarar sig anse, att till 2 mom. bort fogas ett nytt stycke av följande lydelse:

I fall av behov öfver nämnda åtgärder till sitt biträde utse ombud antingen bland sina egna ledamöter eller bland andra för uppgiften lämpade personer, föreningar eller stiftelser.

Paragrafen föredrogs, varefter

Herr Pettersson i Södertälje anförde: Herr talman, mina herrar! Ett mycket viktigt komplement till den tvångslagstiftning, varom här är fråga, äro de förebyggande åtgärder, om vilka talas i 4 § och vilka gå ut på att söka förmå alkoholisten att utan tvång återgå till ett nyktert och ordentligt liv. Såsom exempel på sådana anföras här bl. a.: »att söka förmå honom att ingå i nykterhetsförening, bereda honom, för minskande av frestelserna till bruk av rusdrycker, anställning hos lämplig person eller ombyte av verksamhet eller vistelseort, utverka hos försäljare av brännvin, vin eller öl, att sådana drycker ej utlämnas till honom etc.» Det är givet, att dessa åtgärder äro viktiga, ty om alkoholisten kan förmås att av fri vilja avstå ifrån sin last och man således kan få hans egen vilja till bundsförvant uti arbetet för hans räddning, så har man större utsikter till framgång, än om man saknar detta viktiga understöd. Men å andra sidan är det säkert, att det icke är nog med dessa åtgärder, som gå ut på övertalning. Det måste ock finnas ett lagligt tvång, som man använder i sådana fall, då alkoholistens vilja är omöjlig att påverka. Man har också funnit att det är lättare att få en alkoholist att frivilligt underkasta sig anstaltsbehandling, om han vet, att möjlighet till tvångsinternering finnes. Således skola dessa olika grenar av denna verksamhet komplettera varandra.

Enligt det nu föreliggande förslaget har man tänkt sig, att i varje kommun skulle inrättas en nykterhetsnämnd, vilken dels skulle handhava de s. k. förebyggande åtgärderna, som gå ut på

Ang. lag om behandling av alkoholisterna m. m. att påverka alkoholisten i godo, och dels ha till åliggande att taga initiativet till tvångsåtgärder.

(Forts.)

Förebilden till denna institution har man fått ifrån utlandet. Särskilt i Holland och Tyskland har på detta område utträttats ett mycket framgångsrikt arbete under sista åren. Man har där inrättat särskilda byråer eller s. k. dispensärer, hos vilka såväl alkoholisten som hans anhöriga kunna få upplysning och råd i syfte att få alkoholisten åter på rätt väg. Dyliga dispensärer eller byråer hava inrättats dels av polismyndigheterna, dels av fattigvårds- och andra kommunala myndigheter och dels av enskilda föreningar. Dessa hava i sin verksamhet lyckats mycket bra, men icke alla lika bra. De kommunala byråerna ha i allmänhet haft större framgång än polismyndigheternas byråer, medan de av enskilda föreningar bildade byråerna lyckats allra bäst. Att så är förhållandet, torde icke vara så svårt att förklara. Det är givet, att en stor del av alkoholisterna på grund av bittra minnen av den beröring, de haft med myndigheter i allmänhet och polismyndigheten i synnerhet, ha svårt att förstå, att myndigheterna kunna hava något gott att giva, även när de komma med skänker, utan de hava föredragit att hålla sig på största möjliga avstånd ifrån polisen och de kommunala byråerna, även där dessa haft ett mycket människoölskande syfte. De privata föreningarnas byråer däremot hava de icke haft anledning att i samma mån misstro, utan de hava hellre vänt sig till dem. På grund av denna erfarenhet har man kommit till den åsikten, att det å ena sidan är bättre att verksamheten för alkoholisters återförande i godo till ett nyktert liv överlämnas åt de privata föreningarna, men att å andra sidan också interneringsshotet alltid bör finnas svävande över honom, ehuru disponerat av myndigheterna.

Om man frågar sig, huru det här föreliggande förslaget ställer sig i fråga om sättet för anordnande av interneringen och de förebyggande åtgärderna måste man erkänna, att förslaget, efter ordalagen fattat, utgår ifrån att nykterhetsnämnderna själva på en gång skola såväl handhava dessa förebyggande mera privata åtgärder som även taga initiativet till tvångsinternering. Nu är det ju en mycket lätt verkställd operation att förändra detta så, att man får dessa olika slag av verksamhet på skilda händer. Detta har också beaktats i motioner, framburna av herr Petrén i Första kammaren och av herr Eriksson i Grängesberg i Andra kammaren, däri det föreslås, att dessa nykterhetsnämnder skulle tillerkännas uttrycklig befogenhet, att, om det befines nödvändigt, överlåta åt särskilda organ eller åt särskilda för uppgiften lämpade personer att vidtaga dessa förebyggande åtgärder, denna mera privata del av nykterhetsnämndens verksamhet.

Motionärerna hava därvid tänkt sig, att nykterhetsnämnden själv skulle behålla en viss kontroll över sina privata organs verk-

samhet samt ensam bestämma om tillämpningen av internerings- *Ang. lag om*
 initiativet. *behandling*
av alkoholisterna m. m.

Vad säger nu utskottet om dessa motioner? Jo, utskottet är nästan fullständigt ense med motionärerna. Utskottet anser det vara önskvärdt, att ifrågakvarande verksamhet fördelas på skilda händer; utskottet förmenar, att man därigenom skulle locka fram arbete och krafter på ett område, där dessa eljest kanske icke skulle framträda. Men utskottet har icke tillstyrkt motionerna av den anledningen, att det enligt utskottets mening följer av lagen, sådan den är, att nykterhetsnämnderna skola ha rätt att engagera andra personer som sina organ. Utskottet menar, att det ligger i sakens natur, att nykterhetsnämnderna ha en sådan befogenhet. För min del tror jag, att utskottet har alldeles rätt i detta avseende. Enligt min uppfattning är det intet, som hindrar nykterhetsnämnderna att anställa enskilda eller föreningar som sina organ. Men på samma gång synes det mig obestriddigt att de kommunala nämnder, som komma handhava lagen, icke lika bra som lagutskottet kunna förstå att rätt tolka lagen i detta stycke, utan det är mycket antagligt, att de komma att förbise, att nykterhetsnämnderna ha en sådan befogenhet. Till följd härav kan man befara, att nykterhetsnämnderna på sina håll skulle underlåta att anställa enskilda krafter för detta ändamål, vilket senare dock, som sagt, skulle vara i högsta grad önskligt. För att därför lämna vederbörande en väl behöfvlig fingervisning hava herr Petré och jag i en vid utskottets utlåtande fogad reservation hemställt, att till denna § skulle fogas ett stycke av följande lydelse:

»I fall av behov äger nykterhetsnämnd att för vidtagande av de i detta moment omförmälda åtgärder till sitt biträde utse ombud antingen bland sina egna ledamöter eller bland andra för uppgiften lämpade personer, föreningar eller stiftelser.»

Såvitt jag kan förstå, skulle icke lagen förlora något genom ett sådant tillägg. Det skulle icke vålla svårigheter eller tvister, men i viss mån vara ägnat att höja lagens effektivitet.

Herr talman, jag yrkar därför bifall till den av herr Petré och mig avgivna reservationen.

Häruti instämde herr *Eriksson* i Grängesberg.

Härefter yttrade:

Herr Widén: Jag skall icke öppna någon längre debatt i denna punkt, vilket ju icke är lämpligt, då, som den siste talaren framhöll och som framgår av motiveringen på sid. 13, utskottet och reservanterna äro i sak överens. Även utskottet anser det nämligen mycket lämpligt att använda sådana här ombud som i reservationen påyrkas, fastän utskottet för sin del ansett det onödigt att sätta ut det i lagen, därför att det ligger i sakens

Ang. lag om
behandling
av alkoholist
m. m.
(Forts.)

natur; det kan ske, även om man icke sätter in något därom i lagen. Man har icke velat onödigtvis lappa på det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget. Detta är utskottets skäl. För min personliga del borde jag så mycket mindre hava något mot att intresserade enskilda och föreningar anlitas av nykterhetsnämnden, som jag är ordförande i en enskild förening, som alldeles speciellt har till uppgift att verka på detta område eller annorledes genom anordnande av alkoholistdispensärer. Jag har således i sak ingen anledning att sätta mig mot vad reservanterna föreslagit. Det är uteslutande därför att utskottet anser, att vad som här föreslagits skulle gälla ändå, som utskottet icke velat bifalla reservanternas förslag. Vill däremot kammaren bifalla detta förslag, så skall jag gärna vara med därom, ehuru jag tycker att det är onödigt.

Jag yrkar bifall utskottets hemställan.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman! Då jag deltagit i utskottets behandling av förevarande punkt, ber jag att få säga några ord.

De båda föregående talarne ha meddelat, att vi i utskottet varit ense om önskvärdheten och lämpligheten av, att nykterhetsnämnderna söka hjälp och bistånd av enskilda krafter, då det gäller att genomföra de förberedande åtgärder, om vilka det här talats. Därom ha vi varit ense, det kan jag vitsorda, och vi ha också varit ense om att detta utan något som helst stadgande i lag ligger så uppenbart i arten av nämndens uppgift och så naturligt faller inom dess verksamhetsråde i övrigt, att det icke särskilt behöver utsägas i lagen. Det är i allmänhet en fara, att i lag införa sådant, som är överflödigt, då det ofta kan leda till annat, som man icke räknat med. Nu har för mig framstått en speciell betänklighet mot det tillägg som här begäres. Det är visserligen klart, att nykterhetsnämnden vid sina göranden och låtanden bör hålla sig inom det anslag, som kommunen lämnar för dess verksamhet, ty utan anslag lär den icke kunna göra någonting. Men skrives det i lagen, att den äger att åt särskilt organ eller åt särskilda för uppgiften lämpade personer överlåta vidtagande av vissa åtgärder, är det missförståndet eller den missuppfattningen icke utesluten, att nämnden skulle äga att anställa dessa ombud och medhjälpare utan hänsyn till, om det anslag, som är tillförsäkrat nämnden, blir överskridet eller icke. Det skulle med andra ord kunna uppfattas som ett generellt bemyndigande för nämnden att vidtaga sådana åtgärder utan hänsyn till vad de kostade. Det är icke alldeles utan betydelse, om sådana saker införas i lagen. Lagutskottets ärade ordförande ansåg det vara likgiltigt om detta tillägg intoges i lagen, men jag anser det icke vara likgiltigt. Lagen blir bättre och klarare om däri endast angives nykterhetsnämndens uppgift och verksamhet och åt den lämnas att liksom andra

nämnder fylla sin uppgift utan särskilda anvisningar inom den ram anslaget medger. Därför skall jag för min del, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan sådan den föreligger.

*Ang. lag om
behandling
av alkoholist
m. m.*

(Forts.)

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Såvitt jag kan förstå äro de farhågor, som den föregående ärade talaren givit uttryck åt, i hög grad överdrivna. Det är alldeles uppenbart, att där nykterhetsnämnden anställer personer som biträden, den är skyldig att hålla sig inom det anslag, som kommunen beviljat för ändamålet. För att visa, att detta icke är något alldeles nytt, vill jag erinra om, att vi i lagen om uppfostran av vanartade och sedligt försummade barn av år 1902 redan ha en bestämmelse likartad med vad vi reserverar i 4 § av föreliggande lagförslag föreslagit. I barnavårdslagen § 3 står nämligen: »I fall av behov äger barnavårdsnämnd att för utövande av sin verksamhet indela sitt distrikt i kretsar och att för varje sådan till sitt biträde årligen utse kretsombud antingen bland sina egna ledamöter eller ock bland andra män eller kvinnor, vilka nitälska för ungdomens uppfostran». Jag har icke hört talas om och tror det skall bliva svårt att uppleta exempel på, att denna bestämmelse i barnavårdslagen lett till sådana olägenheter, som den föregående ärade talaren befarade, i händelse det av mig förordade tillägget till 4 § 2 mom. av interneringslagen skulle införas.

Jag vill slutligen meddela, att i Första kammaren kommer att framställas ett yrkande liknande det, jag här gjort.

Herr *Källman* instämde häruti.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner först på godkännande av utskottets förslag till lydelse av paragrafen samt vidare på godkännande av nämnda lydelse med det tillägg, som föreslagits i den vid paragrafen fogade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Pettersson i Södertälje, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslags följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner lagutskottets förslag till lydelse av 4 § i förevarande förslag till lag om behandling av alkoholist, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda § med det till-

Ang. lag om lägg, som föreslagits i den av herrar Petrén och Pettersson i Södertälje avgivna reservationen.

behandling
av alkoholisterna m. m.

(Forts.)

Omröstningen utvisade 74 ja, men 81 nej, vadan kammaren godkänt paragrafen med det tillägg, som föreslagits i den av herrar Petrén och Pettersson i Södertälje avgivna reservationen.

5—18 §§.

Godkändes.

För 19 § hade såväl utskottet som Kungl. Majt föreslagit denna lydelse:

Om utskrivning tillkommer det anstaltens styrelse att förordna.

Den myndighet, som har att utöva uppsikt över anstalterna, må ock förordna om utskrivning, jämväl om styrelsen avslagit framställning därom.

I avseende å denna paragraf hade reservation avgivits av herrar Petrén, Persson i Norrköping och Borg, vilka hemställt att paragrafen måtte erhålla ett tillägg av följande lydelse:

Innan utskrivning beslutes, bör vederbörande, därest ej annorledes är sörjt för den utskrivnes skyddande mot återfall i dryckenskap, hava skaffat sig garanti för att den utskrivne erhåller behöfligt stöd och bistånd samt, om han är medellös, att han har tillgång på lämpligt och lönande arbete.

Efter föredragning av paragrafen yttrade:

Herr Persson i Norrköping: Herr talman, mina herrar! Fattigvårdslagstiftningskommittén som haft förevarande lagförslag till förberedande behandling hade bland annat föreslagit en paragraf, som sedan blev utsluten vid propositionens utarbetande. Den ifrågavarande av fattigvårdslagstiftningskommittén föreslagna paragrafen förordades även av nykterhetskommittén, som sedan hade lagförslaget till behandling, och vi reserverar, herr Petrén, undertecknad och herr Borg, ha ansett oss böra upptaga denna bestämmelse och påyrkat, att den såsom ett tillägg till nu förevarande paragraf 19 måtte inkomma i lagen.

Den tilläggsbestämmelse, som vi sålunda föreslå, går ut på, att innan alkoholist utskrives ifrån interneringsanstalt, skola vederbörande, därest det icke på annat sätt finnes sörjt för den utskrivnes skyddande för återfall i dryckenskap, ha skaffat sig garanti för att han vid utskrivningen erhåller behöfligt stöd och bistånd samt framför allt, om han är en medellös arbetare, att han har tillgång till lämpligt och lönande arbete. Vi resonera nämligen som så, att om en arbetare, som varit hemfallen åt dryckenskap i sådan grad, att han blivit internerad en tid på en alkoholistanstalt och tilläventyrs blivit botad, sedan släpps ut,

utan att man har garanti för, att han får lämpligt och lönande arbete, är detta nära nog detsamma som att släppa ut honom till direkt återfall i dryckenskap. Det finnes ett ordspråk, som heter: fåfång gå lärer mycket ont. Vi kunna tänka oss, i vilken ställning den man befinner sig, som intages på anstalt; hans ekonomi är då givetvis genom föregående missbruk av starka drycker alldeles förstörd, han är totalt ruinerad, och ingen anställning har han, då han kommer ut. Han har varit slarvig och oordentlig på grund av dryckenskap, innan han kom in på anstalten, och följaktligen har han dåliga betyg och därför mycket svårt att få något nytt arbete vare sig genom hänvändelse till arbetsgivare direkt eller genom en arbetsförmedlingsanstalt. Det måste fördenskull på ett eller annat sätt sörjas för, att han vid utsläppandet omedelbart kan komma uti ordnat arbete, så att icke hans goda föresatser undergrävas och han återigen dukar under för frestelsen till alkoholmissbruk. Man måste ju förut-sätta att den, som kommer ut från en sådan anstalt, har blivit fast besluten till nykterhet och avvant sig spritbegäret under den tid, han legat inne; man får förutsätta, att han går ut från anstalten med de allra bästa föresatser. Men ingenting är väl mera ägnat att grusa dessa hans föresatser än just arbetslöshet och de ekonomiska svårigheter, som följa därav; kamratlivet, sysslolösheten och danssläendet på gatorna gör, att han rätt snart kommer ut på gungflyet igen.

Nu äro vi visserligen medvetna om att bestämmelser angående arbete m. m. kan inryckas i de särskilda föreskrifter angående villkoren för dessa internerades utskrivande som Konungen skall fastställa, men vi ha ansett frågan vara av den stora vikt, att en särskild bestämmelse därom jämväl bör inryckas i själva lagen, så att icke denna sak vid något tillfälle glömmes bort och förgätes eller av vederbörande myndigheter, nykterhetsanstaltens styrelse, nykterhetsnämnden etc. skjutes åt sidan och anses blott vara en bisak, utan man bör skarpt markera, att detta är en huvudsak, för att man skall förebygga återfall i dryckenskap av den från anstalten utsläppte. Det finnes icke några som helst hinder för att här införa ett sådant tillägg; det stör icke lagen på något sätt, utan är ju blott införandet av en bestämmelse, som fattigvårdslagstiftningskommittén föreslagit. Vi anse, som sagt, det vara av stor vikt att i lagen uttryckligen stadgas ett bestämt åliggande för vederbörande, att, när man släpper ut en internerad ha ställt om så, att han har ett lämpligt och lönande arbete och därpå kan sig redligen försörja.

Det är på dessa skäl, herr talman, som jag tillåter mig yrka bifall till den av mig samt hrr Petré och Borg vid betänkandet i förevarande paragraf fogade reservation.

I detta anförande instämde herr *Eriksson* i Grängesberg.

*Ang. lag om
behandling
av alkoholist
m. m.*
(Forts.)

Ang. lag om
behandling
av alkoholisterna
m. m.

(Forts.)

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Den siste talar-
ren som yrkade bifall till reservationen, har hänvisat till fattig-
vårdskommittén, och då jag som bekant är ordförande i nämnda
kommitté, skulle jag ju kunnat vara rätt belåten med, att man
vill återgå till kommitténs förslag. Jag tror dock icke, att det
passar att föra in i denna paragraf ett sådant stadgande, som
reservanterna föreslagit. Förhållandet är nämligen det, att Kungl.
Maj:t lagt lagförslaget i denna del på ett annat sätt, än vad
fattigvårdskommittén gjorde. För att förstå saken måste vi taga
hänsyn icke blott till nu förevarande § 19, utan även till § 20.
Fattigvårdskommittén har föreslagit, att maximitiden för inter-
nering på en alkoholistanstalt skulle begränsas till $1\frac{1}{2}$ år, men
då skulle den, som vårdats på anstalten, skrivas ut med full
frihet att sköta sig själv. Då var det konsekvent att föreskriva,
att man vid utskrivningen skulle skaffa honom arbete och söka
laga, att han finge bistånd och hjälp. Sedermera har detta om-
lagts av Kungl. Maj:t på det sättet, att maximitiden för anstalts-
vistelsen för en person som internerats första gången, blivit ned-
satt till blott ett år, men i stället har Kungl. Maj:t föreslagit,
vilket kommittén för sin del endast hade företagit för enstaka
fall, att det skall vara ett slags villkorlig utskrivning under de
första sex månaderna efter utskrivningen. En person, som varit
internerad, skulle alltså icke skrivas ut annat än så att säga på
prov; det skall fortfarande övas tillsyn över honom; speciellt har
man tänkt på nykterhetsnämnden såsom lämplig att utöva sådan.
Det är lagrådet, som hittat på denna nyhet, och det resonerade
som så, att för att vården på anstalten skall verka på sätt som
avses, är det nödvändigt, att den vårdade icke lämnas alldeles
åt sig själv, när han skrivs ut, utan att man bör taga hand om
honom. Alltså har lagrådet föreslagit, att det i *alla* fall skall
bliva en villkorlig utskrivning och en uppsiktstid av 6 månader,
varför i stället interneringstiden gjorts sex månader kortare, än
vad den skulle varit enligt fattigvårdskommitténs förslag. Nu
är det så, att frågan om den villkorliga utskrivningen och be-
handlingen under den villkorliga frihetstiden omhandlas i § 20.
Där föreskrives, att den, som utskrivits, skall vara pliktig att
vistas inom viss vid utskrivningen eller därefter bestämd kom-
mun under tid, som vid utskrivningen blivit förelagd, dock högst
sex månader, och att han därunder skall vara underkastad till-
syn och övriga villkor samt att Kungl. Maj:t skall meddela när-
mare föreskrifter härom. Där har man alltså en generell före-
skrift om, huru denna villkorliga utskrivning anordnats, men
det har icke ansetts lämpligt att lämna alltför detaljerade före-
skrifter, utan detta får ordnas efter föreskrifter, som Kungl.
Maj:t meddelar, som det i praktiken visar sig vara bäst. Med
detta system är det ej lämpligt att i § 19 införa en sådan be-
stämmelse, som reservanterna tagit upp från fattigvårdskommitté-

téns förslag, och vilken reglerar *en* detalj, under det de andra stå i 20 §. Men det är uppenbart, att ett av de allra viktigaste momenten härvidlag är, att man verkligen skaffar en utskreven person arbete, när han kommer ut, och ett arbete, som han är i stånd att uträtta; detta är ett av de allra viktigaste medlen att bereda honom hjälp, när han skall börja att föra ett stadigt levnadssätt såsom en god medborgare.

*Ang. lag om
behandling
av alkoholist
m. m.*
(Forts.)

Då sålunda den nu ifrågasatta föreskriften är överflödigt och enär vad reservanterna här påyrkat i allt fall kommer att beaktas och denna föreskrift ej heller passar att föra in i förevarande paragraf, utan hör till den villkorliga utskrivningen som talas om i 20 §, ber jag att få yrka bifall till paragrafen oförändrad.

Herr Persson i Norrköping: Jag får verkligen erkänna, att jag varken nu eller förut kunnat förstå talet om, att en sådan bestämmelse, som att mannen skall vara garanterad arbete, när han kommer ut från en sådan anstalt, icke passar in med det system, efter vilket lagrådets förslag blivit uppgjort. Det är, såsom även lagutskottets ordförande erkänner, en av de viktigaste förutsättningarna härvidlag, att mannen skall ha arbete, när han kommer ut. Men är det då någonting, som hindrar, att man även uttryckligen sätter ut detta i lagen och gör det till en regel för såväl det ena som det andra fallet?

Det säges nu, att genom en följande paragraf, nämligen § 20, blir det sørjt för, att det ordnas så, som vi vilja. Vad säger nu § 20? Jo, den innehåller den tvångsbestämmelsen, att den, som utskrivs, är pliktig att underordna sig en viss tillsyn och att vistas inom den kommun, som bestämmes. Men då kan väl en bestämmelse i § 19, att vederbörande myndighet, under vilken han skall underordna sig, även skall vara pliktig att tillse, att mannen skall ha arbete, omöjligen strida mot systemet, såvitt jag kan förstå. Det har icke av någon kunnat med fog påvisas, att man därigenom bryter sönder systemet eller att man därigenom går för långt och då kan jag icke förstå, varför man icke nu skall taga med detta för arbetarna så viktiga stadgande, vilket har särskild betydelse för, att det icke skall vårdslösas i något fall. Jag får säga, att vi anse denna punkt vara en av de viktigaste av alla, som lagen innehåller.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Jag ber om förlåtelse, för att jag tager kammarens tid i anspråk, då jag i denna fråga har samma mening som lagutskottets ordförande och han så utförligt, som skett, utvecklat skälen, varför vi icke velat vara med om att i lagen införa den av reservanterna föreslagna bestämmelsen. Att jag tagit till orda beror emellertid därpå, att jag vill göra ett tillägg till vad han sade.

Vi äro åter inne på en punkt, där vi, liksom fallet var då

Ang. lag om
behandling
av alkoholist
er m. m.

(Forts.)

jag förra gången hade ordet, alla äro ense i sak och frågan endast gäller, om det är lämpligt att i lagen intaga en viss bestämmelse eller ej. Vi äro ense om, att det är högst angeläget, att när en alkoholist, som varit internerad, utsläppes från anstalten, det då också är sörjt för honom så, att han får arbete och kommer i passande omgivning, så att han såvitt möjligt undgår de frestelser, som kunna föranleda återfall. Vi äro också övertygade om, att den nykterhetsnämnd, som föranstaltat om hans intagande eller, om det varit en enskild person, denne är så intresserad av att personen i fråga fortfarande bibehåller de goda vanorna från anstalten, att de också göra allt vad de kunna, för att bereda honom så gynnsamma levnadsförhållanden som möjligt.

Men varför vilja vi då icke skriva in detta i lagen? Jo, mina herrar, bland annat därför, att det under vissa förhållanden kan bli omöjligt att effektuera en sådan bestämmelse. Vi ha i § 18 en bestämmelse, som säger, att en alkoholist får kvarhållas på anstalten under en tid av ett år, och i kvalificerade fall i två år men därmed är det slut. Sedan han emellertid varit på anstalten ett eller högst två år, kan han enligt lagen icke längre hållas internerad. Om man nu i lag inrycker den föreskriften, att innan en alkoholist skrivs ut, vederbörande skola ha skaffat sig garanti för, att han erhåller behövt stöd och bistånd och, om han är medellös, tillgång till lämpligt lönande arbete, men det visar sig icke vara möjligt att vid den tiden skaffa denna garanti, vad skall då göras? Då står man inför den eventualiteten, att å ena sidan skall personen i fråga enligt lagens uttryckliga lydelse utskrivas, å andra sidan ha vederbörande icke kunnat skaffa den garanti, som lagen lika uttryckligt föreskriver. Det är med detta som med så mycket annat, då det blir fråga om överflödsgärningar i lagstiftningen. Man sätter in i lagtexten saker, som visserligen äro önskvärda, men som kunna föranleda onödiga och till intet gagnande konflikter. Jag kan icke se, att det skall bli möjligt för nykterhetsnämnden att under alla förhållanden fylla det krav, som herr Perssons i Norrköping förslag innebär, och när tiden är ute, är det icke heller, såvitt jag kan se, möjligt för anstaltens styrelse att hålla kvar alkoholisten, intill dess man hunnit skaffa den önskade garantien. Jag har därför, herr talman, mycket svårt att förstå, varför man är så angelägen om att införa främmande bestämmelser i lagen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Borg: Herr talman! Vad som föranledde mig att begära ordet var dels ett par yttranden av lagutskottets ärade ordförande, dels vad herr Petersson i Lidingsön här anförde. Lagutskottets ärade ordförande säger, att man får väl tro, att myndigheterna skola laga så, att de, som skrivas ut från dessa anstalter,

beredas tillfälle till arbete, och han sade, att detta nog komme att inträffa i ganska stor utsträckning. Jag får dock säga, att man har icke någon säkerhet därför, med mindre än att man skriver ut i lagen, att det åligger vederbörande att se till, att dessa personer verkligen få arbete, så att de icke på grund av arbetslöshet och vad därmed följer återfalla i sitt forna tillstånd. Herr Petersson i Lidingön säger, att det icke blir möjligt för vederbörande att vid alla tillfällen skaffa dessa arbetare lämplig sysselsättning. Men huru skall det då vara möjligt för denne enskilde arbetare, som skrives ut från en dylik anstalt, att skaffa sig ett arbete, av vilket han kan leva, och leva ett bättre liv än vad han gjorde förut, om det icke är möjligt för nämnden eller för andra människor att skaffa honom ett sådant arbete, som hindrar hans återfall i det tillstånd, som han var i, innan han togs in på anstalten. Det är väl ändå större utsikter för vederbörande nämnder att skaffa honom detta arbete och giva honom nödiga medel, så att han kan leva ett liv, som för honom längre bort från ett återfall i dryckenskapslasten.

Jag kan icke finna att vare sig det, som blivit sagt av lagutskottets ärade ordförande eller det, som anförts av herr Petersson i Lidingön, utgör något försvar för den ståndpunkten, att man här icke bör taga in dessa rader i lagen. Det kan väl ändå icke skada att sätta in dem här, ty vederbörande myndigheter ha väl ändå mycket större möjlighet att kunna hjälpa dessa svaga människor, än vad dessa personer själva ha.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet S a n d s t r ö m : Herr talman! Jag tror visserligen icke, att ett tillägg till nu förevarande paragraf av det innehåll, som reservationerna föreslagit, skulle medföra någon svårighet för lagtillämpningen av den beskaffenhet, som en av de föregående talarna här framhållit, nämligen att det skulle kunna uppstå en konflikt mellan skyldigheten att släppa ut en person, när interneringstiden är slut, och skyldigheten att dessförinnan skaffa honom arbete vilket ju stundom kan vara omöjligt. Tillägget är nämligen formulerat så, att den senare skyldigheten icke är ovillkorlig; det står ju endast, att vederbörande *bör* ha skaffat sig garanti för att etc. Å andra sidan delar jag tillfullo deras mening, som anse, att detta tillägg icke är *nödigt*, och om man vill följa den regeln, att man icke i lagarna skall sätta in annat, än som är ovillkorligen nödigt, på det att icke lagarna må bli för vidlyftiga, är det nog riktigast att här icke intaga detta tillägg. Och detta så mycket hellre som de instruktioner, vilka komma att utfärdas för dessa anstalters styrelser och för inspektionsmyndigheten över anstalterna, komma att innehålla sådana bestämmelser, att såsom en huvudsak framstår just inskrändandet av skyldigheten för vederbörande att framför allt se

*Ang. lag om
behandling
av alkoholist
m. m.
(Forts.)*

Ang. lag om till, att det finnes arbetstillfälle åt dem, som skrivs ut från anstalterna.
 behandling av alkoholisterna m. m.

(Forts.)

Herr Persson i Norrköping: Herr talman! Jag är mycket belåten med chefens för justitiedepartementet försäkran, att i de instruktioner, som komma att utfärdas i anledning av denna lag, även kommer att stadgas skyldighet för vederbörande anstalts styrelse och vederbörande nämnd att skaffa arbete åt dem, som utskrivs från anstalten. Detta framgår dock icke av lagen, ty i § 20 står blott: »Konungen meddelar närmare föreskrifter om villkoren», d. v. s. de villkor, i vilka de från anstalten utskrivna äro skyldiga att finna sig. Jag tror dock, att man vore på den säkraste sidan, om man i själva lagen införde en sådan bestämmelse som vi här föreslagit, och chefen för justitiedepartementet har ju förklarat, att man därigenom icke kommer i konflikt med lagens bestämmelser i övrigt eller att det innebär någon fara med avseende å lagens tillämplighet, på sätt herr Petersson i Lidingön ville göra gällande. Herr Peterssons i Lidingön yttrande var verkligen av den art, att det borde mana till att antaga det av oss föreslagna tillägget. Han säger att det i vissa fall är omöjligt att effektuera denna bestämmelse, att de utskrivna skola skaffas arbete, och vad skulle då anstaltens styrelse göra? Jo, endast släppa ut dem. Jag vädjar till herrarna: är det verkligen rim och reson uti att t. ex. vid arbetslöshetstillfällena släppa ut från en alkoholistanstalt en medellös arbetare, som då hamnar i denna arbetslöshet. Detta är ju aldeles orimligt. Vad tjänar det då till, att man hållit honom inne på anstalten ett helt år, när man sedan släpper ut honom, direkt i arbetslöshet och elände? Därmed blir ju allt arbete med honom förspillt. Jag är så livligt övertygad om nödvändigheten av, att man på lämpligt sätt ordnar för dessa människor, när de komma ut från en dylik anstalt, att jag omöjligt kan släppa denna bestämmelse. Om dessa medellösa arbetare på detta sätt komma ut i arbetslöshet, så är återfall givet i 99 fall av 100, ty ingenting är så neddragande i superi, brott och last som just arbetslöshet och sysslolöshet. När vi nu ha herr justitieministerns försäkran, att det icke möter hinder av avgörande slag att införa det av oss reserveranter föreslagna tillägget i denna paragraf, borde väl kammaren, för att man må komma på den säkra sidan i detta fall, gå med på reservationen, som ju innebär vad alla vilja, fastän man ju tvistar om lämpligheten av den föreslagna bestämmelsens införande i lagen.

Härmed var överläggningen slutad. I överensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena gav herr talmannen propositioner på dels godkännande av utskottets förslag till lydelse av paragrafen dels ock godkännande av denna lydelse med det tillägg, som föreslagits i den vid paragrafen avgivna reservationen; och

fattade kammaren beslut i enlighet med den sistnämnda propositionen.

Ang. lag om
behandling
av alkoholisterna m. m.

20 §.

(Forts.)

I fråga om första stycket i denna paragraf hade utskottet i likhet med Kungl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

Den som utskrivits vare under tid, som vid utskrivningen blivit förelagd, dock högst sex månader, pliktig att vistas inom viss vid utskrivningen eller därefter bestämd kommun samt att underkasta sig den tillsyn och de övriga villkor, som blivit vid utskrivningen eller därefter bestämda. Konungen meddelar närmare föreskrifter om villkoren.

Häremot hade dock reservation avgivits av herrar *Persson* i Norrköping och *Borg*, vilka yrkat att orden i första stycket av paragrafen »att vistas inom viss vid utskrivningen eller därefter bestämd kommun samt» måtte ur paragrafen utgå.

Sedan paragrafen föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr *Persson* i Norrköping, som yttrade: Herr talman! Vi hava även vid denna paragraf fogat en reservation, men jag vill icke vara så envis med avseende på denna paragraf som med vårt yrkande i den förra paragrafen. Jag vill blott säga, vad vi menat. Vi hava nämligen ansett, att icke allt för snäva föreskrifter böra fastställas för den, som utsläppes från anstalten. Det kan ibland föreskrivas av styrelsen för anstalten, att den utskrivne skall vistas i en viss kommun under sex månader. Men förhållanden kunna inträffa, som göra, att han kan behöva under dessa sex månader för sin utkomst skull flytta till annan kommun. Nu kan man väl dock förutsätta, att anstaltens styrelse och vederbörande nämnd skola vara så förnuftiga, att de, om han anmäler, att han behöver flytta, skola giva honom tillstånd därtill, så att han skall kunna få röra sig någorlunda fritt. Det är detta, som vi hava åsyftat.

Vi hava också velat markera, att den tillsyn, som skall utövas med avseende på den från anstalten utsläppte, visserligen skall vara effektiv och verkningfull, men samtidigt så diskret som möjligt, så att man icke generar den stackars man, som råkat att bliva förfallen och sedan har blivit återupprättad.

Jag skall i varje fall icke besvära kammaren med votering i denna punkt. Men jag vill dock yrka bifall till reservationen för att få höra, om den kan vinna någon resonans i kammaren.

Härfpå anförde:

Herr *Widén*: Herr talman! Om man kunde säga, att det var likgiltigt, vilket beslut kammaren fattade i fråga om de båda föregående paragraferna, som vi här talat om, är det icke så i

Ang. lag om
 behandling
 av alkoholist
 m. m.

(Forts.)

detta fall. Den i denna paragraf innehållna föreskriften, som i reservationen beröres, är enligt min mening nödvändig. Såvida man skall komma till något resultat med den villkorliga utskrivningen är det nämligen högst angeläget att vederbörande under den tid, den villkorliga utskrivningen varar, kunna bestämma, var den utskrivne skall vistas. Det är angeläget, att han hålles borta från sina föregående bekantskaper, som draga ned honom, och att han kommer i en omgivning, som är nyttig för honom, som hjälper honom att stå fast vid de goda föresatser, han gjort på anstalten. Med hänsyn till den allmänna grundsats, som bjuder att en person, där lagen ej annorlunda bestämmer, äger att själv fritt välja sin vistelseort, torde det utan ett sådant stadgande, som här är givet, icke vara möjligt att kunna föreskriva någon inskränkning i rätten att välja vistelseort. Det är härmed icke sagt, att en sådan inskränkning *skall* föreskrivas, men det är naturligtvis nödvändigt, att vederbörande *kunna* göra det i de fall, då det anses nödigt och lämpligt. Jag tror således, att det är i högsta grad angeläget för uppnående av ett gott resultat av den villkorliga utskrivningen, att man i detta sammanhang har en sådan föreskrift.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att det här icke gäller den utskrivnes vistande efter det han verkligen blivit fullt fri från anstaltsvården. Det gäller allenast hans vistande under tiden för den villkorliga utskrivningen, då han ännu icke blivit så att säga fullkomligt fri, utan står under anstaltens uppsikt och kan återintagas på anstalten, ifall han icke sköter sig, d. v. s. en tid av högst sex månader utöver anstaltsvistelsen. Denna tid har satts i stället för den längre tid varunder han enligt kommitténs ursprungliga förslag skulle kunna kvarhållas på anstalten. Det är emellertid, som sagt, icke fråga om att det alltid skall föreskrivas något sådant, och gäller för övrigt endast under tiden för den villkorliga utskrivningen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Eriksson i Grängesberg: Jag är icke så säker som lagutskottets ordförande därom, att denna bestämmelse är nödvändig, men jag tror icke heller, att bestämmelsen är så farlig, att den nödvändigtvis bör utgå. Det beror på, hurudana de bestämmelser bliva, som komma att suppleras den paragraf, vi nu behandla. Kungl. Maj:t skall ju i administrativ väg utfärda vissa bestämmelser, som skola gälla generellt för alla anstalter i riket, och därjämte skola anstalternas styrelser i varje särskilt fall giva de föreskrifter, som anses nödiga. Vidare kommer det nog att inrättas någon inspektionsmyndighet för anstalterna, vilken kommer att pröva i särskilda fall. Om dessa detaljerade bestämmelser, som utfärdas dels av Kungl. Maj:t på administrativ väg och dels av styrelserna, bliva lämpligt avvägda och för varje fall

de bästa, förefaller det mig, att denna bestämmelse icke kan vara så farlig. Men är det så, att det blir något av för individen obehörigt tvång, något slags polistvång över det hela, kan en sådan bestämmelse vara nog så farlig.

*Ang. lag om
behandling
av alkoholist
er m. m.*
(Forts.)

Anledningen till, att jag begärde ordet, var, att jag ville till herr statsrådet, som är närvarande, få göra en framställning, att när nu de administrativa bestämmelser skola utfärdas, vilka skola suppleras särskilt denna paragraf, dessa göras så såväl genomtänkta och mjuka, som det är möjligt. Efter mitt sätt att se beror lagens verkningar till väsentlig del just på detta. Det är nämligen så, att om vissa individer, som undergått sådan behandling, släppas fullständigt fria kan man hava anledning tro, att de snart återfalla i sina gamla begär. Men man kan hava lika stor anledning att antaga, att hos andra individer en för sträng tillsyn med deras levnad kommer att hava samma verkningar. Det kommer att bli en synnerligen diskret angelägenhet att göra dessa bestämmelser lämpliga för varje särskilt fall. Jag får därför hemställa, att de bestämmelser, som utfärdas, om tillsyn med dessa internerade, må göras så mjuka och på samma gång så effektiva, som det är möjligt, så att vederbörande bli så diskret behandlade, som kan ske, utan att effektiviteten eftergives.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet S a n d s t r ö m:
Herr talman! När man prövar denna bestämmelse om skyldighet för den frigivne internerade att under den villkorliga utskrivningstiden av sex månader uppehålla sig i den kommun, som blivit honom anvisad, får man icke glömma, att den villkorliga utskrivningstiden har kommit i stället för en förlängd interneringstid. Det var ursprungligen föreslaget, att interneringen skulle vara i 18 månader. På framställning av lagrådet har man uppdelat dessa 18 månader så, att interneringstiden blir blott ett år, och vederbörande sedan under sex månader få sköta sig på egen hand under viss kontroll. Jag tror, att det ligger en riktig tanke i detta. Men däraf, att sålunda den villkorliga utskrivningstiden egentligen är en ersättning för en längre interneringstid, följer också, att den från anstalten utsläppte bör få finna sig i att icke hava alltför fria händer. Framför allt är fordran på att man alltid skall veta, i vilken kommun han vistas, ett nödvändigt villkor, för att man skall kunna öva nödig kontroll över hans uppförande.

För övrigt är det icke ovillkorligen föreskrivet, att den frigivne skall vistas i en viss kommun under hela tiden, utan om det är så, att han kan giva goda skäl för en flyttning, möter naturligtvis i regel intet hinder för bifall till en sådan framställning.

Vad de önskemål beträffar, som den närmast föregående

Ang. lag om behandling av alkoholister m. m. (Forts.) talaren framställde, i fråga om formuleringen av de bestämmelser angående tillsyn över de utskrivna, som komma att av Kungl. Maj:t utfärdas, skall jag försöka tillse, att de fordringar, som kunna ställas på dessa bestämmelser, bliva i möjligaste mån uppfyllda. Men jag har en livlig känsla av, att det är en mycket grannliga och svår uppgift att här träffa den rätta medelvägen mellan tvång och frihet.

Herr Bystrom: Herr talman! Jag vill blott erinra därom, att fattigvårdskommittén och nykterhetskommittén förut avgivit yttranden i denna fråga. Nu äro Kungl. Maj:t och lagutskottet eniga om formuleringen av denna § 20. Jag menar då, att vi kunna bifalla utskottets förslag, som har starkt stöd för sig. Jag finner sålunda icke skäl för att man skall bifalla reservationen. Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen propositioner först på godkännande av utskottets förslag till paragrafens lydelse samt vidare på godkännande av nämnda lydelse med den ändring, som föreslagits i den vid paragrafen avgivna reservationen; och blev utskottets förslag av kammaren bifallet.

21—28 §§; slutstadgandet; lagförslagets ingress och rubrik.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1 förklarades vara besvarad genom kammarens i fråga om lagförslaget fattade beslut.

Förslaget till lag om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål enligt lag om behandling av alkoholister.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 2 förklarades härigenom vara besvarad.

§ 8.

Härefter föredrogos vart för sig:

bevillningsutskottets memorial nr 44, angående ändring i bestämmelserna om tullrestitution i vissa fall vid utförsel av mjöl av råg eller vete; och

bankoutskottets utlåtande nr 38, i anledning av dels ytterligare framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande

anslagen under pensions- och indragningsstaterna, dels ock återremiss av punkten 40:o) i utskottets utlåtande nr 10 angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial och betänkande föreslagit.

§ 9.

Till behandling företogs härpå jordbruksutskottets utlåtande nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från lotten nr 1 av Starby kungsladugård i Östergötlandt län jämte en i ämnet väckt motion.

*Ang. upp-
låtande av
lägenheter
från Starby
kungsladu-
gård.*

I proposition, nr 182, av den 14 mars 1913, vilken proposition remitterats till jordbruksutskottet, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit Riksdagen medgiva, att 25 i en i statsrådsprotokollet intagen tablå upptagna, till lotten nr 1 av Starby kungsladugård i S:t Pers m. fl. socknar av Östergötlands län hörande lägenheter finge, var för sig med i nämnda protokoll angivet område, från egendomen upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärva egnahemslägenheter från vissa kronoegendommar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen av berörda grunder meddelade närmare bestämmelser samt med förbehåll om rätt till utfartsvägar och om rätt för vissa personer att bo kvar i dem tillhöriga hus, på sätt i statsrådsprotokollet närmare omförmäldes.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en av herr *Sterne* i Andra kammaren väckt motion, nr 328, däri hemställts, att Riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition i övrigt, måtte besluta:

att de tre torpen: Lilla Skogen, Stora Skogen och Hästhagen, utlagda till lämplig storlek för självständiga jordbrukslägenheter, måtte försälgas med hembuds rätt till de nuvarande torparna Johansson, Ahl och Svahn;

att till torparen Sands lägenhet, Hässlet, skulle läggas ett av de till försäljning föreslagna områdena F. eller G. och hembjudes nuvarande lägenhetsinnehavaren;

att det andra till försäljning föreslagna området F. eller G. skulle hembjudas åt f. grenadjären Käre;

att nuvarande torparen R. Andersson finge hembud på Skarven; samt

att Kungshagen och det återstående av utgården Kerstinstorp uppdelades till småbrukslägenheter för försäljning och utarrenderades på kortare tid, tills uppskattning och upplåtelse hunne ordnas.

Ang. upp-
låtande av
lägenheter
från Starby
kungsladu-
gård.

(Forts.)

Utskottet hemställde, att Riksdagen, med avslag å herr Ster-
nes ifrågavarande motion, måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande
proposition.

Häremot hade herr *Linders* reserverat sig.

Utskottets hemställan föredrogs; och yttrade därvid:

Herr *Sterne*: Herr talman, mina herrar! Jag nödgas vid
behandling av denna fråga fästa kammarens uppmärksamhet vid
densamma för att om möjligt kunna få till stånd någon liten
rättelse i avseende å det, som synes mig brista i såväl Kungl.
Maj:ts förslag som därmed också i utskottets utlåtande.

Jag har ofta med anledning av förslag till jordförsäljningar
kommit att tänka på bibelordet: Den ene skall bliva upptagen
och den andre kvarlåten. Nu kan det väl i många fall kanske
finnas skäl för en sådan undantagspolitik, att den ene skall få
köpa och den andre icke skall få köpa. Men ofta kan man också
misstänka, att icke den oväld och den rättvisa gör sig gällande,
som borde vara den allenarådande principen i statens affärer med
sina medborgare.

Nu är det så, att uppskattningsmännen äro den underord-
nade myndighet, på vars utlåtande man sedan vidare uppåt
bygger sina beslut. På uppskattningsmännens förord, tillstyr-
kande eller avstyrkande bygga domänintendenterna, domänsty-
relsen, Kungl. Maj:t och i sista hand även Riksdagen. Nu är
det också tydligt, att därest uppskattningsmännen visa sig göra
uppenbara misstag, är det ganska svårt att få dessa rättade. Det
lyckas någon gång. Jag ber att få påminna om det fallet, då
uppskattningsmännen, när det gällde en avsöndring från ett
kronofogdehemman i Väderstad, helt enkelt avstyrkte dess för-
säljning till en gammal änka med den motiveringen, att hennes
son var mindre välkänd. Då lyckades det att anskaffa bevis på
motsatsen och att få utskottet liksom också Riksdagen att gå med
på att skipa rättvisa. Men det är ju blott en händelse, att man
i detta fall gjorde denna upptäckt, och jag vågar påstå, att just
i nu föreliggande fråga sker, om också icke precis på samma
sätt, återigen en orättvisa, förmodligen beroende på, att uppskatt-
ningsmännen äro mindre kapabla att bedöma de frågor, som de
äro satta att bedöma.

Här i detta förslag tillstyrkes nu, att flere av Starby kungs-
ladugårds torpare och lägenhetsinnehavare skola få köpa sina
torp eller lägenheter eller tillerkännas förmånen av hembud å
dem. Däremot är det några, som detta förvägrats, och det finns
särskilt tre av dessa, mot vilka jag anser, att en upprörande
orättvisa skulle begås, därest de ensamma förvägrades rätt att
erhålla hembud å sina lägenheter. Jag vill påminna om, att en
av dessa har arbetat på torpet i 15 år och dessförinnan tjänat

som dräng vid huvudgården. Han har blivit prisbelönad av hushållningssällskapet och har påkostats studieresor, men nu kan han icke få förord till att köpa lägenheten. En annan av dessa torpare har suttit på torpet i 30 år och skött det med omsorg. Den tredje har suttit på sitt torp i 40 år och likaså lagt ned sin bästa kraft i arbete på statens mark. Det synes mig således, att jag med dessa korta satser, som återfinnas i min motion, visat, att dessa tre personer hava sådana kvalifikationer, att de böra få denna rätt.

På vad grund avstyrker man nu? Ja, i den kungl. propositionen säger departementschefen, att »ehuruval en försäljning av dem till deras innehavare vore ur egnahemssynpunkt önskelig, vägande skäl dock synas tala emot en sådan åtgärd. Dessa torp skjuta nämligen som en kil in i egendomen och en försäljning av dessa skulle därför medföra avsevärt men för egendomens skötsel». Jag har låtit upphänga en karta här, och var och en av herrarna kan övertyga sig om förhållandena. Visserligen skjuta dessa torp i en liten kil in i själva egendomen, men jag protesterar på det allvarligaste mot, att detta inskjutande har någon betydelse för egendomens skötsel. Dessa torp ligga vid en kant av en åker och bakom dem vidtager omedelbart ett skogsskifte, och där bakom finnes inte en enda åkerlapp, som tillhör huvudgården. Utfartsvägen till skogskiftet från huvudgården går fram långt ifrån torpen och berör dem icke till någon del. Jag menar således, att om man tror, att försäljningen av dessa tre torp i detta avseende skulle spela någon roll för huvudgårdens skötsel, är det felaktigt. Det kan icke vara så. Men möjligen kan man säga, att om man säljer dessa tre torp ägofigurerna skola bliva mindre tilltalande, än de bliva, om man inskränker sig att försälja de områden, som nu föreslagits. Detta är det enda skälet, men det bör ingalunda vara det avgörande.

Nu kan man knappast misstänka annat, än att bakom denna historia ligger en påtryckning från vederbörande arrendators sida. Det synes av handlingarna för övrigt, att han ingått till Kungl. Maj:t och där protesterat mot dessa försäljningar, under hänvisning till att han genom omtanke, arbete och kostnader sökt få egendomen i bästa möjliga skick, varför det skulle vålla honom stora olägenheter, om så stora områden skulle få försäljas utan att spekulanter anmäla sig. I sammanhang med talet om dessa tre torp har jag tillåtit mig i min motion påpeka, att han synbarligen har nog så grundligt sökt taga ut den rätt, han enligt sitt kontrakt med kronan har och sökt i stor utsträckning flytta över arbetet på sina torpare. Jag har också i min motion tillåtit mig hänvisa på, att torparna äro skyldiga att göra två dagsverken i veckan året om samt därtill sex höstdagsverken för de 160 kronor, som i arrendekontraktet äro bestämda. Men därjämte är torparen skyldig att göra två överdagsverken i veckan

*Ang. upp-
låtande av
lägenheter
från Starby
kungsladu-
gård.*

(Forts.)

*Ang. upp-
låtande av
lägenheter
från Starby
kungsladu-
gård.*

(Forts.)

mot en daglön av 80 öre om vintern och kronor 1:10 om sommaren, och skall han därvid hålla sig själv med redskap för arbetet och med kost. Jag vill påpeka, att kontraktet med torparen icke förskriver sig från längre tid tillbaka än år 1905, och jag tror, att en arrendator, som kan få folk att arbeta för det priset, sannerligen icke bör ha något att invända mot, att dessa arbetare, som han använt under dagens tunga och hetta till att sträva fram skördar ur statens egendom, efter respektive 15, 30 och 40 års arbete få sin ålderdom säkerställd genom rätt att köpa sig ett eget hem. Jag vädjar till herrarna, om ni anse det riktigt, att dessa fattiga människor böra berövas frukterna av livslångt arbete på grund av att man vill hava ägofigurerna litet vackrare.

Det är just detta, som jag velat framhålla som det mest upprörande, att dessa tre personer skola förvägras rätt att erhålla hembud på sina torp och lägenheter. Det finns åtskilliga yrkanden, som jag i motionen framfört, men jag vill understryka, att detta är enligt mitt förmenande det förnämsta.

Men det finns också något annat, som pekar på, vad jag inledningsvis nämnt, nämligen att uppskattningsmännen stundom kunna bliva vilseledda och i sin ordning vilseleda andra högre myndigheter. Jag har i femte punkten av min motion föreslagit, att Kungshagen och det återstående av utgården Kerstinstorp borde uppdelas till småbrukslägenheter för försäljning och utarrenderas på kortare tid. Mot detta inlägga uppskattningsmännen sitt veto och påstå, att jorden är så styv, att till bearbetning av densamma måste användas tre kraftiga dragare för plogen, och att den således vore ytterst olämplig för egnahemsupplåtelse. Jag kan försäkra herrarna, att de, som komma ut i trakten och rådfråga befolkningen angående vad som kan ligga till grund för detta påstående, skola finna, att man med löjets skimmer i ansiktet avfärdar detsamma såsom orimligt. Det finns nämligen ingen jord, som bättre lämpar sig för egna hem än just denna. Jag hoppas också, att det från länsbanken, där man har lokal kännedom, skall understrykas, att det är riktigt, vad jag här sagt.

Endast av det, som jag nu vågat upptaga kammarens tid med att framhålla, framgår således, att uppskattningsmännen här tagit fel. Jag vill icke säga, på vad sätt detta tillkommit, men jag vill vädja till kammarens rättvisa och medkänsla särskilt med tanke på dessa tre gamla torpare på statens mark och uttala den förhoppningen, att åtminstone i denna folkvalda kammare rättvisa måtte skipas, så att kammaren genom bifall till motionen lämnar dessa torpare åtminstone hoppet kvar, då de se, att man här tar hänsyn till deras berättigade intressen.

På grund av jag anfört skall jag be få yrka bifall till min motion, och jag hoppas, att den vädjan, som jag här riktat till kammarens ledamöter, icke skall förklinga alldeles ohörd.

Herr Ekerot: Herr talman! Det vore vida angenämare att försvara detsamma, som herr Sterne här såsom motionär försvarat, och det är framförallt mycket tacksammare att föra dessa personers talan än att här yrka bifall till utskottets förslag. Jag skall emellertid be att få framhålla, att de anmärkningar, som herr Sterne här framställt, äro ganska grava. Han har framhållit, att uppskattningsmännen med eller mot sin vilja låtit föra sig bakom ljuset i detta fall och att de i vissa andra fall lämnat felaktiga uppgifter och att på den grund hela förslaget är byggt på en felaktig grund. Herr Sterne har alldeles rätt, då han säger, att man naturligtvis får fästa mycket stort avseende vid vad uppskattningsmännen hava att förmåla. Ja, vad de praktiska synpunkterna angår, får man nog fästa mer avseende vid vad dessa personer, som varit på platsen, ha att förtälja, än vad myndigheterna ha att andraga. Men i avseende på de formella synpunkterna måste vi däremot taga större hänsyn till myndigheternas framställning. Under sådana förhållanden, då uppskattningsmännen icke ha tillstyrkt försäljningen, och vi måste utgå ifrån att de handlat av övertygelse och icke efter att ha blivit påtrugade en annans mening, kan jag icke yrka bifall till motionen. Vidare, när domänstyrelsen och myndigheterna i övrigt byggt på värderings- eller uppskattningsmännens uttalande, göra de icke annat än vad rätt och billigt är. Jag skulle vilja framhålla, att den reella synpunkten torde hava varit den, att man icke ansett lämpligt att göra ett sådant insnitt i själva egendomen, så att själva ägotiguren skulle komma att lida därav. Det är ju en sådan sak, som man naturligtvis måste se på, men å andra sidan kan detta skäl icke vara avgörande under alla förhållanden. Då emellertid i detta fall uppskattningsmännen och alla myndigheterna ha haft samma uppfattning i denna fråga, kan jag icke annat än yrka bifall till utskottets förslag, vilket jag, herr talman, tillåter mig att göra.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman! Jag skall be att få säga ett par ord i denna fråga, innan jag går över till Första kammaren. Jag skall be att för det första få påpeka, att det förslag till styckning, som här föreligger, är ett förslag, som verkligen innebär skapandet av egna hem i ganska avsevärd utsträckning, såsom herrarna torde observera. Det är icke många av Kungl. Maj:ts propositioner i fråga om styckning av kronojord för bildande av egna hem, som ha så stor innebörd som detta förslag har. Varför har man då icke kunnat taga med de tre torpen, om vilka den siste talaren yttrade sig? Det skall jag för min del genast ge svar på. För det första har ingen av de myndigheter, som yttrat sig i denna fråga, varken uppskattningsmännen, Konungens befallningshavande eller domänstyrelsen, föreslagit, att dessa torp

*Ang. upp-
låtande av
lägenheter
från Starby
kungsladu-
gård.*

(Forts.)

*Ang. upp-
låtande av
lägenheter
från Starby
kungsladu-
gård.
(Forts.)*

skulle frånstyckas, och detta förvisso därför, att deras läge är sådant, att de skjuta in i egendomen, mellan skogsmarken som finnes å egendomen och åkerjorden. För det andra veta herrarna, hur det brukar gå, när ett styckningsförslag innebär en förskjutning i en vacker ägofigur eller kommer att bilda en krokig linje på kartan, då plägar även denna kammare vara böjd för avslag. Jag vill påminna herrarna om det förslag, som förelåg för någon tid sedan, angående fränsäljande av ett torp, Knutesbråten, i Jönköpings län. Det torpet låg i en ytterkant av egendomen, men man uttalade från skogsmannahåll en förhoppning, att man framdeles skulle där kunna köpa skog och lägga till denna egendom, och då skulle den förutvarande egendomen och det eventuellt inköpta området komma att ligga i skilda komplexer. Därför avlogs det förslaget i denna kammare. Det är under sådana förhållanden icke så underligt, om jag, sedan alla myndigheter avstyrkt, icke föreslagit försäljning av dessa tre torp. Det föreligger faktiskt förslag om ett tjugotal försäljningar i alla fall. Skulle emellertid kammaren vilja trots detta bifalla motionärens förslag om försäljning av dessa torp, så icke har jag något däremot, ty det går just i den riktning, som jag städs önskat, d. v. s. att man skall göra så många egna hem och småbruk som möjligt på kronans jordbruksdomäner. Men jag är övertygad om, att ställningen är sådan i Riksdagen, att det är så gott som omöjligt att vinna bifall till ett sådant förslag som motionärens.

Vad sedan Hässlet angår, så är det endast en liten lägenhet, egentligen en stuga, som är belägen på ett av de småbruk, som skulle uppstå, och innehavaren av stugan är berättigad att kvarbo där så länge hon lever, och på samma sätt är det med åtskilliga andra som ha stugor.

Vad beträffar det förhållandet, att torparna ha varit så oskäligt betungade, att de fått betala högre avgälder än vad de enligt gällande kontrakt med huvudarrendatorn bort göra, vill jag icke yttra mig därom. Jag har icke för närvarande sådant material, att jag med säkerhet kan yttra mig i den frågan, men vad jag vet är, att just därför, att jag nog sett, att i mer än ett fall torparna fått utgöra större skyldigheter och avgälder, än de enligt huvudkontraktet bort utgöra, så har jag hemställt till Kungl. Maj:t om utfärdande av föreskrift för domänstyrelsen att i varje fall, där kronans jord utarrenderas på nytt, tillse, att skriftliga kontrakt mellan torpare och huvudarrendator komma till stånd. Dessa skriftliga kontrakt skola därjämte inlämnas till Konungens befallningshavande för att man skall kunna öva kontroll och kollationera dem med huvudkontrakten, och detta därför att icke någon oegentlighet hädanefter skall kunna uppstå.

Vad beträffar avgälder för framtiden för de tre torp, som äro avsedda att bibehållas, så komma de att utgå efter uppskatt-

ning i penningar, och det pris, till vilket dagsverken uppskattas, kommer att bli det i orten gängse priset.

Det är endast detta jag velat säga.

Herr Henricson i Karlslund: Herr talman! Det gläder mig, att herr statsrådet har behjärtat denna sak, då han föreslagit så många lägenheter till skatteköp. Jag skulle vilja gå något längre i den vägen. Såsom herrarna se av betänkandet på sid. 2, så skriva uppskattningsmännen, att det »på ett avstånd av omkring 5 kilometer från huvudgården belägna skiftet Kungshagen, som bestode av omkring 24 hektar utmärkt åkerjord, syntes synnerligen väl lämpa sig för beredande av egna hem, men att enligt uppskattningsmännens förmenande skiftet dock borde bibehållas till egendomen, då de värdefulla åbyggnaderna vid gården vore fullt tillräckliga även för denna åkerareal samt då jorden å Kungshagsskiftet» — så heter utägan — »vore så styv, att till bearbetning av densamma måste användas tre kraftiga dragare för plog och tyngre redskap, vilket icke lämpade sig för egna hem.» Om någon jord skulle vara lämplig att skilja ifrån till egna hem, vore det väl den, som är skild från den övriga jorden och som ligger på ett avstånd av 5 kilometer från huvudgården. Jag vill visst icke uttala något klander mot uppskattningsmännen, ty de ha gjort sin plikt och följt sin övertygelse, och den kan också vara riktig. Men då de säga, att åbyggnaderna äro så stora, att de kunna vara tillräckliga även för denna jord, vill jag säga, att jag tror, att åbyggnaderna tagas fullväl i anspråk för den jord, som blir kvar. Vidare säga uppskattningsmännen, att till bearbetning av jorden, det vill säga utägan, »måste användas tre kraftiga dragare för plog och tyngre redskap, vilket icke lämpade sig för egna hem». Det är möjligt, att vid det tillfälle, då uppskattningsmännen voro där, all jorden var svår att bruka. Det kan givas sådana tidpunkter på året, men med den kännedom jag har om detta, så tror jag, att det icke är värre, än att denna jorden lämpar sig mycket väl för egna hem. Jag har varit bosatt där i orten i många år och känner noga till förhållandena. Det är sant att jorden är av utmärktaste beskaffenhet, men icke är den så styv, att den är olämplig för egna hem.

Nu vet jag icke, hur man skall ställa sig i denna fråga. Då Första kammaren nu har tagit utskottets förslag, har jag icke någon annan utväg än att yrka bifall till motionen under förhoppning att vid möjligen blivande sammanjämkning åtminstone denna utäga skall kunna skiljas ifrån arrendet. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Häruti instämde herr *Andersson* i Fallsberg.

*Ang. upp-
låtande av
lägenheter
från Starby
kungsladu-
gård.*

(Forts.)

Ang. upp-
låtande av
lägenheter
från Starby
kungsladu-
gård.

(Forts.)

Herr Hamilton: Herr talman, mina herrar! Jag föreställer mig, att då samtliga myndigheter varit emot försäljning av torpen i fråga, utskottet icke vidare studerat spörsmålet, och det är anledningen till, varför utskottet kommit till föreliggande resultat. Det förefaller mig vara riktigast, att när torparna, efter vad man kan se, om man får tillfälle att studera akten, bönfälla om, att få köpa sina torp, och vi här äro övertygade om, på grund av vad vi kunna se på kartan, att försäljningen av dessa torp icke bör försvåra brukningen av egendomen, Riksdagen bör lämna sitt bifall därtill. Så har man i allmänhet gjort, då torpare framkommit med ansökan härom.

Första kammaren lär ha bifallit utskottets förslag och således avslagit motionen. Ett bifall till framställningen kan sålunda icke föranleda till någon direkt åtgärd, men efter det uttalande, som vi nyss haft från statsrådsbanken, nämligen att herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för sin del icke har något emot försäljning av torpen, skulle det vara möjligt att, om Andra kammaren gör en opinionsyttring genom att bifalla motionen, herr statsrådet kunde finna sig föranlåten att nästa år komma in till Riksdagen med förslag om försäljning av ifrågavarande torp.

Av denna anledning ber jag, som icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Härmed var överläggningen slutad. Efter det herr talmannen framställt propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen, fattade kammaren beslut i enlighet med den sistnämnda propositionen.

§ 10.

Ang. av-
sättande av
nationalpark
inom Eslöv.

Härefter förelåg till avgörande jordbruksutskottets utlåtande, nr 112, i anledning av väckta motioner om anslag till inköp av ett inom Eslöv beläget område och detsamma avskiljande såsom nationalpark.

I tvenne inom Riksdagen väckta likalydande, till jordbruksutskottets förberedande handläggning remitterade motioner, nr 45 i Första kammaren av friherre *Trolle* och nr 152 i Andra kammaren av herr *Säfstrand*, hade hemställts, att Riksdagen ville besluta att anslå ett belopp av 12,000 kronor till inköp av ett i motionen omförmålt, såsom naturminnesmärke betecknat område inom Eslöv samt avskilja detsamma som nationalpark.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, i anledning av förevarande motioner, måtte såsom bidrag till inköp av ett inom staden Eslöv beläget, å särskild karta betecknat område anvisa ett anslag av 9,000 kronor att utgå under de närmare villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

Reservationer hade emellertid avgivits:

av herrar *Pers, Hellström* och *Lundström* i Långnäs, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att ifrågavarande motioner icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

av herrar *Odelberg, Fahlén, Aaby A. W. Ericsson* och greve *A. H:son Wachtmeister*.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, gav herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Hellström*, som yttrade: Herr talman! Det resone-mang, som motionären och utskottet ha fört, är följande. Det är synnerligen önskligt, att ifrågavarande område avsättes såsom nationalpark. Det är den första premissen. Den andra premissen är, att landskapets förening för naturskydd saknar möjlighet att inom landskapet Skåne väcka tillräckligt intresse för denna sak. Och slutsatsen är den: sålunda bör staten träda emellan och lämna det för detta önskemåls realiserande nödiga penningbeloppet. Nu har motionären satt upp en karta här på väggen. Därav drager jag den slutsatsen, att det är hans mening att ganska utförligt motivera den första av premisserna. Men då vill jag säga honom, att jag för min del är övertygad om, att ingen av utskottets ledamöter varit oenig med de övriga beträffande den första premissen. Då tiden är långt framskriden, vill jag därför hemställa, om vi icke skulle kunna ena oss alla om det, att det är synnerligen önskligt, att det vidtages någon åtgärd, varigenom ifrågavarande område avsättes såsom nationalpark, och i överensstämmelse härmed begränsa debatten till den frågan: saknar föreningen för naturskydd i Skåne möjlighet att på enskild väg förvärva de medel, som erfordras för inköp av denna tomtmark, som ligger i närheten av ett av Skånes mest utvecklingskraftiga samhällen? Det vill motionären och det vill utskottet, att Riksdagen skall anse vara förhållandet. Men jag vill fästa herrarnas uppmärksamhet på en sak. Staden Eslöv beviljades 6,000 kronor till detta ändamål vid den tidpunkt, då motionen skrevs, och sålunda innan denna fråga behandlats i utskottet. Under tiden hade intresserade personer därnere lyckats samla ihop 3,000 kronor, men då det blev bekant, att två motionärer hade uppträtt, en i Första kammaren och en i Andra kammaren, med anhållan, att Riksdagen måtte lämna medel till detta ändamål, så ansåg man i Skåne det vara dumt att fortsätta med teckningen, som därför avstannade. Men därför tror jag icke, att man får draga den slutsatsen, att icke förutsättning finnes för att få ihop det för realiserandet av ett sådant syfte nödiga penningbeloppet i Skåne, där folkupplysningen står synnerligen högt, där intresset för kulturfrågor är livligt utvecklat och där det finnes så stora förmögen-

Ang. av-sättande av nationalpark inom Eslöv.

(Forts.)

Ang. av-
sättande av
nationalpark
inom Eslöv.

(Forts.)

heter. Det är säkerligen möjligt att på enskild väg få ihop den nödiga penningssumman. Jag tror, att detta skulle lyckas, om motionärerna utfärdade teckningslistor och skickade kring dem i Skåne, och om det saknas förståelse där nere för saken, så erbjuder jag mig att taga mot en teckningslista och försöka samla ihop bidrag där uppe i Norrbotten. Jag tror, att det är möjligt att bland folk, som verkligen är intresserat för denna sak, få ihop det nödiga beloppet. Går det icke i Skåne, så få vi skicka ut listor över hela landet. Det finnes sålunda icke något skäl att bifalla denna sak, då den andra av premisserna är alldeles grundfalsk.

Men även om det vore så, att det icke funnes möjlighet därnere i Skåne att få ihop pengar till saken, att denna fråga icke ansåges som en hembygdsfråga, utan betraktades som en riksfråga, så kan jag ändå icke vara med om denna framställning. Jag tycker, att det skulle vara en synnerligen betänklig princip att nu slå in på att använda statsmedel för att inköpa mark, som anses behöflig för avsättning till nationalparker. Staten har så stora områden i hela landet och även i Skåne, att, om vi taga vara på alla områden, som skulle kunna avsättas till nationalparker på statens egendomar, jag tror, att vi få tillräckligt utan att införa den principen att anslå skattemedel för sådana ändamål. Men även om Riksdagen till äventyrs skulle vara villig att lämna skattemedel för detta ändamål, så hemställer jag, om det är lämpligt att, då det gäller ett alldeles nytt område, på enskild motionärs framställning bevilja anslag till detta. Det förefaller mig riktigare, att man ingår med en skrivelse till Kungl. Maj:t och låter Kungl. Maj:t pröva saken, och, därest Kungl. Maj:t efter prövning finner, att det här föreligger ett behov, som icke på annat sätt kan fyllas, gör Kungl. Maj:t naturligtvis framställning därom till Riksdagen. Kommer en dylik framställning, skall jag gärna vara med om att bevilja den.

På grund av dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka avslag på motionen och utskottets hemställan och bifall till den av herr Pers, mig och herr Lundström avgivna reservationen.

Vidare anförde:

Herr Säfststrand: Herr talman, mina herrar! Oaktat herr Hellström rådde mig att inskränka mig till de synpunkter, han omnämnde, så skall jag likväl be att få nämna några ord om detta område.

Jag vill då till undvikande av missförstånd beträffande ordet nationalpark, som begagnats i motionen, förklara, att här icke är fråga om någon park i bemärkelse av promenadplats, ty härför lämpar sig det till inköp föreslagna området knappast. Den, som tar detsamma i betraktande, skulle förr kunna tänka sig, att en ofantlig jätte uppe på den småländska högplatån tagit sin väldiga

näve full med stora stenar och slungat dem ned mitt på den skånska slätten. En stor del av moränblocken äro också från Småland. Nu hoppas jag, att smålandsrepresentanterna här i kammaren icke på något sätt känna sig träffade av min liknelse, ty den illasinnade jätten var ingen smålänning, utan en väldig isström, den nordöstra kvartära isströmmen, som för många tusen år sedan från nordost vältrade sig ned över landet, släpande med sig allt, som kom i dess väg.

Men denna isjätte fick icke ostörd fortsätta sin förödande färd mot söder. Från baltiska kusten kom det en annan mot människorna och kulturen mera välsinnad, den lågbaltiska isströmmen, som, för att råda bot på förstörelsen, över en del av den ofruktbara stenöknen bredde ett täcke av lerhaltiga, kalkrika jordlager, som han släpat med sig från södra Östersjöns botten. Detta är också orsaken till, att södra Skåne och de danska öarna fått den fruktbara jordmån de ha. Just där tvekampen mellan dessa isjättar stått som hårdast, i själva skärningslinjen, där nordostmoränen dyker ned under den lågbaltiska moränen, är det till inköp föreslagna området beläget.

Vad jag här yttrat är icke mitt eget påhitt, utan att så verkligen förhåller sig, framgår av alla de intyg, vilka som bilagor äro fogade till motionen. Men eftersom herr Hellström går in på, att det skulle vara synnerligen önskvärt, att detta område avskildes, så skall jag icke gå in på dessa bilagor eller påpeka vad dessa vetenskapsmän haft att anföra i frågan. Men gentemot herr Hellström vill jag framhålla, att skyddandet av detta område är icke huvudsakligen ett hembygdsintresse, utan ett statsintresse. Om herr Hellström velat se efter vad professor Moberg vid Lunds universitet sagt, så skulle han ha funnit, att denne framhåller behovet av att detta område blir skyddat såsom ett åskådningsmaterial för dem, som studera geologi vid Lunds universitet. Flera andra professorer ha också uttalat detsamma.

Gentemot den reservation, som avgivits, skall jag be att få läsa upp ett yttrande av synnerlig vikt av professor Hennig, vilket i dag kommit mig tillhanda. Han säger bland annat: »För övrigt, om staten ej anser sig kunna göra en ekonomisk uppoffring för det rent ideella målet, pietet mot naturen, torde beviljande av det ifrågasatta anslaget anses vara väl motiverat däri, att man för detsamma skulle skaffa såväl universitet i Lund som statens läroverk och kommunernas skolor ett demonstrationsområde av högsta rang för den geologiska och geografiska undervisningen. Sällan köpes för statens medel undervisnings- och åskådningsmaterial av så sällsynt och så bestående värde som den påtänkta nationalparken vid Eslöv.»

Nu säger herr Hellström, att om man bara vill, kan man nog få penningar, och om man nu icke skulle få dem, så kan man vänta och låta Kungl. Maj:t komma in med förslag, och då

*Ang. av-
sättande av
nationalpark
inom Eslöv.*

(Forts.)

Ang. av-
sättande av
nationalpark
inom Eslöv.

(Forts.)

skulle herr Hellström gå med. Då vill jag säga, att köpet är preliminärt och området lämnas på hand endast till den första juli detta år och därefter förfaller köpet. Nu är det så, att Eslövs stadsplan går ut över detta område. Ägarna äro redan ångerköpta över, att de erbjudit sig att lämna området så billigt, och de skulle med glädje se, att köpet ginge tillbaka den första juli. Det finnes ingen möjlighet, att från dessa orter skulle kunna insamlas det belopp, som återstår att fylla summan. Det mesta beloppet eller 6,000 kronor har beviljats av staden Eslöv, och av de insamlade medlen ha större delen tecknats inom samhället, men alltsammans har icke insamlats härifrån. Dessa orter ha gjort så mycket göras kan. Går det icke nu, så faller saken, och då finnes ingen möjlighet att få detta område inköpt.

Jag skall be att få tillägga några ord. På platsen för de båda isjättarnas kamp för mångtusende år sedan ha sena tiders flora och fauna skapat en liten förtjusande idyll. Där blommar nu i vårens dagar hagtornen i skäraste vitt och en ljusgrön gräs- massa med de brokigaste inslag av blommor täcker marken mellan stenarna. Där sjunger nu i aftonskymningen och morgongryningen vår störste mästर्सångare, den nordiska näktergalen. Går köpet om intet, dåna om några år sprängskotten därute, och schaktningskärror skramla mellan stenarna. Idyllen är slut, stads- larmet har börjat.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Starbäck: Herr talman, bara ett par ord för att be- lysa denna fråga från en alldeles särskild synpunkt.

Frågan gäller, huruvida staten skall lämna bidrag för att be- vara ett särskilt märkvärdigt, ur vetenskaplig synpunkt högst in- tressant naturminne. Låt oss då för ett ögonblick erinra oss, att den svenska riksdagen — något som jag här särskilt med till- fredsställelse vill fästa uppmärksamheten på — mångfaldiga gånger bidragit med stora belopp till att med statens museer kunna in- förlivas samlingar, hämtade från främmande trakter, att vi med stora belopp bidragit att få pressade växter, uppstoppade djur och mineralfyndigheter från snart sagt alla olika trakter av vår jord, att vi med mycket stora belopp bidragit till publicerandet av vetenskapliga arbeten, som beskriva dessa samlingar.

Vad gäller nu denna fråga i motsats till dessa andra? Jo, nu gäller frågan, huruvida det är ett statsintresse att bevara en bit natur, som är för stor att få plats i våra museer, men som väl försvarar sin plats i ett svenskt friluftsmuseum. Det är dock en bit jord, som bär vittne om märkvärdiga naturfenomen, om de väldiga strider, som utkämpats mellan de naturkrafter, som en gång danade den svenska jorden. Det är någonting, som är oersättligt, om vi låta tillfället gå oss förbi. Är det för mycket att staten bidrager med 9,000 kr. för ändamålet, då enskilda och

det stadssamhälle, det närmast rör, bidragit med lika mycket? Jag har svårt att tro, att de synpunkter, som herr Hellström framförde, skulle i denna punkt vara bestämmande. Är det icke snarare en vacker tanke, att vi i vårt land skulle kunna här och där se de unika, märkvärdiga förhållanden, som ännu förefinnas, bevarade såsom naturminnen och att vi så småningom kunna sprida över hela landet ett verkligt naturmuseum? Det är endast denna synpunkt, som för mig i samband med i övrigt framhållna motiv måst vara mycket bestämmande och avgörande och som jag därför velat framhäva.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Starbäck förenade sig herrar *Ekerot, Jespersson, Jönsson* i Slätåker, *Nilsson* i Kabbarp, *Linders, Lindberg, Bosson, Sommelius, Larsson* i Säby, *Jönsson* i Revinge, *Persson* i Tofta, *Lundström* i Göteborg och *Bengtsson* i Göteborg.

Herr Hellström: Herr talman! Jag vill icke förneka, att här föreligger ett statsintresse, men jag vill göra det påståendet, att det i ännu högre grad är fråga om ett hembygdsintresse, och den omständigheten, att skåningarna genom att se till, att staden Eslöv får detta område till en park, som kan bevaras för framtiden, också komma att befrämja ett sådant intresse, bör icke minska deras håg för att själva anskaffa de medel, som behövas, utan anlåtande av statens hjälp.

Herrar *Modig, Andersson* i Milsmeden och *Hage* instämde häruti.

Herr Nilsson i Kabbarp: Herr talman! Jag instämmer på det livligaste i de synpunkter, som framförts av herr Starbäck, men då herr Hellström och andra kraftigt understrukt, att detta är ett hembygdsintresse, vill jag tillkännagiva, att jag för min del undertecknat denna motion väsentligen av den anledningen, att jag ansett den äga ett statsintresse. Jag har tänkt på, att detta arrangement behöves för den geologiska undervisningen vid Lunds universitet. Och då uti denna undervisning deltaga lärjungar från många skilda håll i vårt land, är detta ju ett intresse även för andra delar av landet än precis Skåne. Jag har på sin tid själv deltagit i geologiska exkursioner från Lunds universitet och vet på grund därav, vilken betydelse för undervisningen det är att hava tillgång till sådana objekt för att få undervisningen mera praktisk. För Lunds universitet äro tillfällena till sådan undervisning starkt begränsade. Man har ett kritbruk på ett håll, ett kalkbrott på ett annat håll och ett stycke morän på ett tredje. Men detta undervisningsmaterial är alltför knapp-

Ang. av-
sättande av
nationalpark
inom Eslöv.
(Forts.)

*Ang. av-
sättande av
nationalpark
inom Eslöv.
(Forts).*

händigt, och därtill bör lämpligen fogas denna egendomliga formation i Eslöv. Det är framför allt ur denna synpunkt, som jag dristat mig att underteckna motionen: ur det allmänna intressets synpunkt. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Det är märkvärdigt, att i sådana frågor, som beröra den svenska jorden, det ofta är så, att när det gäller ett verkligt norrlandsintresse, skåningarna stå emot, och när det gäller ett skåneintresse äro norrlänningarna emot. Jag tycker, att norrlänningarna i denna fråga äro alldeles orimliga. När man nu den ena gången efter den andra avsatt så mycken kronomark till nationalparker däruppe, beroende på att kronan händelsevis har så mycken jord där, så kan jag icke förstå, att det icke är ett lika stort statsintresse, att, som herr Starbäck så väl uttryckte det, få ett verkligt mångsidigt friluftsmuseum över hela landet och icke bara i Norrland. Jag tycker, att norrlänningarna, som blivit så mycket tillgodosedda i detta avseende, borde vara med om att se till, att det icke blir ett så ensidigt museum, som hittills varit, utan att även södra Sveriges natur får vara med.

Då dessutom upplysts, att köpet förfaller den 1 juli, vet jag icke, hur herr Hellström kan vara så säker på, att det går så bra att åstadkomma inköpet privat. Det är äventyrspolitik, som herr Hellström för närvarande driver, och jag tror för resten icke, att om man skall taga herr Hellström på orden, det skulle lyckas honom att däruppe skramla ihop så mycket pengar till inköp av denna mark.

Jag ber att på det livligaste få instämma i herr Starbäcks anförande och yrka bifall till motionen.

Herr Sommelius: Herr talman! Jag ber att här endast för min egen räkning få uttala, att huruvida det är fråga om ett norrlandsintresse eller ett skåneintresse är mig fullkomligt likgiltigt. I varje fall tillåter jag mig pröva varje fråga efter dess eget värde, och om det gäller Norrland eller södra Sverige är för mig precis detsamma. Båda landsdelarna anser jag vara mitt fädernesland.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag å såväl samma hemställan som de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förstnämnda propositionen. Herr Hellström begärde emellertid votering, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställen i utskottets förevarande utlåtande nr 112, röstar

Ang. avsättande av nationalpark inom Eslöv.
(Forts.)

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställen som de i ärendet väckta motionerna.

Omröstningen utföll med 72 ja mot 57 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställen.

§ 11.

Vidare föredrogs vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden: nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med anledning av framställning från Magnisitaktiebolaget Tarrekaise beträffande vissa av bolaget arrenderade mineralfyndigheter å kronojord i Norrbottens län; och

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kapitalinbetalningarna till fonden för torvindistriens befrämjande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls av kammaren.

§ 12.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 115, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter från vissa kronoegendomar, dels ock två i ämnet väckta motioner.

Ang. grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter.

Mom a).

Utskottets hemställen bifölls.

I *mom. b)* hemställde utskottet, att Kungl. Maj:t skulle äga meddela de närmare bestämmelser, som kunde finnas erforderliga för tillämpningen av de under *mom. a)* föreslagna grunder samt för övergången från de i förevarande hänseende nu gällande föreskrifter.

Utskottets hemställen föredrogs; och yttrade därvid:

Herr Lindhagen: Jag skulle egentligen ha bett att få säga några ord vid punkt a), men jag kom mig ej för därmed.

Ang. grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter.
(Forts.)

Jag skall därför be att här i stället få säga vad jag där önskade framföra, ty det rör också denna punkt.

När nu Kungl. Maj:t framlagt förbättrade grunder för upplåtelse av lägenheter på statens jord, så kommer åtminstone jag att tänka på det gamla kravet, att vi skola väl någon gång få det där nya upplåtelsesättet, där staten icke avhänder sig äganderätten till jorden, och det skulle väl vara särdeles lämpligt, att ett sådant förslag här kommit fram just nu. Jag tycker, att det är ganska bekymmersamt detta, att man år ut och år in genom försäljning avhänder staten ofantliga jordegendomar utan att hava i sin hand något medel, varigenom man också kan se till, att ändamålet med upplåtelsen uppnås. Det är gott och väl att få självständiga besittare till denna jord, men att staten år ut och år in, såsom skett under årtionden, i största utsträckning avhänder sig sina jordegendomar utan att se till, att ändamålet verkligen upprätthålles, och utan att det förnimmes någon energi hos statsmakterna att lägga sig ombord med att kunna få ett nytt upplåtelsesätt, varigenom båda dessa stora ändamål skulle kunna vinnas, detta är beklagligt.

Jag tror, att i kommande tider, då man med sorg och förvåning kommer att blicka tillbaka på detta slags avhändande av kronans jordegendom, man kommer att finna detta i vissa avseenden lika äventyrligt och lika skadligt till sina verkningar som det avhändande av skogsegendomar, som ägde rum under förra århundradet.

Nu har ju Andra kammaren senast i fjol, tror jag, begärt sådant upplåtelsesätt. Det har även i liberala partiet en gång för mycket länge sedan framlagts ett förslag om, att detta skulle ske. Ja, man tog saken så rationellt, att till och med liberala partiet i denna kammare motionerade om, att denna planlösa försäljning av kronans jordbruksdomäner skulle inställas, till dess man fick ett tillfredsställande upplåtelsesätt. Det var en verkligt vidsynt och förtänksam politik, som man numera tycks alldeles hava uppgivit.

Jag skall, herr talman, be att få uttala den förhoppningen, att någon gång det blir verklighet av den där sagan, att vi en gång skola få detta nya upplåtelsesätt. Då nu herr jordbruksministern är närvarande, undrar jag, om jag skulle våga interpellera honom, om varför det icke ansetts lämpligt att denna sak kommer fram just nu och, när herr jordbruksministern tror, att vi hava att emotse detta nya upplåtelsesätt för kronans jordbruksegendom.

Herr *Starbäck* instämde häruti.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet *Petersson*: På den s. k. interpellation, som herr *Lindhagen* nu fram-

stälde till mig, varför den av honom omordade besittningsrätten icke kommit fram just nu, vill jag svara, att det är icke så lätt, åtminstone icke lika lätt för Kungl. Maj:t att skaka fram ett sådant institut, vilket nog behöver synas från många olika sidor, som det till äventyrs är för herr Lindhagen att skaka fram en interpellation, en motion eller något sådant.

Herr Lindhagen torde emellertid ej behöva vara otålig, ty Kungl. Maj:t har redan tidigt förlidet år, 1912, tillkallat sakkunniga personer för att utreda och utarbete förslag just i det syfte, som herr Lindhagen har talat om, och om jag ej minner mig, är det någon av ledamöterna i denna kammare, herr Linders, som nog känner till den saken och vet, hur långt arbetet hos de sakkunnige framskridit. De ha fått i uppdrag, dels att utreda frågan om besittningsrätten och eventuellt framlägga förslag till sådant institut, och dels att undersöka, vilka andra åtgärder möjligen kunna komma i fråga, för att ändamålet med statens upplåtelse av jord icke skall omintetgöras.

Härmed har jag svarat på herr Lindhagens interpellation på det sätt, som jag för närvarande kan svara. När dessa herrar bli färdiga med sitt förslag, kan jag i detta ögonblick icke säga, men jag vet, att arbetet är satt igång.

Jag vill till vad herr Lindhagen talade om, att staten i största utsträckning avhänder sig sin jord, säga, att jag anser, att det egentligen är i mycket liten utsträckning staten hitintills avhänt sig sin jord. Om herr Lindhagen behagar räkna propositionerna och antalet upplåtelseförslag, så skall han kanske finna, att de äro ganska många, men i vanligaste fall är det mycket små arealer, som det rör sig om. Jag skulle till och med önska, att det ginge något fortare, än det går nu. Herr Lindhagen säger, att det kan bli lika ofördelaktigt att på detta sätt avhända sig jord för att skapa dessa små jordbrukarehem, som det visat sig vara, då staten en gång avhände sig skogarna i Norrland. För min del tror jag icke, att så skall bli fallet. Det är något helt annat med dessa små jordbrukarehem, där innehavarna för sin tillvaro äro hänvisade till dessa små jordbitar. Det är alls icke samma dragningskraft för jordspekulanter att förvärva sig sådan jord, som det var beträffande de stora skogskomplexen i Norrland.

Herr Lindhagen: Jag får först tacka för att denna sak verkligen är föremål för utredning och att den kommer fram någon gång, samt att jordbruksministern intresserar sig för densamma.

Det är mycket riktigt, som jordbruksministern sade, att det är lättare att väcka frågan på tal än att genomföra den. Det inser jag så väl. Men om frågor icke väckas på tal, kunna de aldrig bli genomförda, och därför är redan väckandet av en fråga av värde.

Ang. grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter.

(Forts.)

Ang. grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter.
(Forts.)

Vad sedan utförandet angår, så är det en stor skillnad mellan jordbruksministern och mig, eftersom det för en enskild riksdagsman ju icke finnes annat sätt än att motionera och interpellera, man måste hålla sig till det. Men om jag hade makten som jordbruksministern, nog skulle frågan förelegat vid denna Riksdag, var lugn för det; och det hade icke mött några oövernineliga svårigheter heller.

Sedan var det fråga om att det är så små arealer, som det här gäller, och jordbruksministern sade till och med, att han önskade att ruljangsen hade gått fortare. Ja, där se herrarna, varför förslaget ej kommit i år. Det är därför, att jordbruksministern ej har samma intresse för ändamålets bestånd som jag, han ser saken på annat sätt. Han anser tvärtom, att det vore bra, att det ginge undan litet mer med de här försäljningarna, som han uttryckte sig. Där se herrarna sålunda, var skon klämmer; det är åskådningssättet, som det kommer an på.

Nu medger jag, att det är riktigt, såsom jordbruksministern sade, att farorna av skogarnas monopolisering var större än vad de här skulle bli. Men man kan ej veta, vad som kan komma att ske i framtiden. Jag väckte 1907 just på det där lättvindiga sättet, som jordbruksministern menar, en mängd jordmotioner; och jag väckte då även denna fråga om upplåtelsesättet då för första gången, tror jag. Jag hade då kännedom om, att exempelvis i Uppsala län kronan till förmån för egnahemsbildande hade avhänt sig några jordlägenheter, som kort därpå, ja, nästan omedelbart, såldes till en stor godsägare, som tyckte de vore lämpliga att införliva med han gods. Vad framtiden bär i sitt sköte i fråga om hopslående av småbrukarelägenheter, det känner man, som sagt, icke; men exemplen förskräcka. Det börjar så smått då och då; men den tid kan komma, då man kanske känner sig stå inför en stor olycka igen, på grund därav att man i fråga om jordupplåtelse icke varit nog förtänksam under det tjugonde århundradet, på samma sätt som den obetänksamhet nu hämnar sig, som statsmakterna läto komma sig till last under det adertonde århundradet i fråga om skogarna.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Petersson: Herr talman! Jag tillåter mig att säga herr Lindhagen, att den konklusion, som han drog utav den önskan, jag uttalade om, att det måtte gå fortare, än det går, med egna hemsbildande just på statens domäner, den konklusionen är alldeles felaktig. Det yttrande, jag därom hade, vittnar, sade herr Lindhagen, om att jag har mindre intresse än han för det där besittningsrättsinstitutet. Jag vill säga, att jag anser, att det vittnar om, att jag har större intresse än herr Lindhagen för, att nya jordbrukarehem verkligen skola komma till stånd i landet. Ty jag anser ej huvudsaken vara, om det blir med äganderätt

eller om det blir med någon tryggad besittningsrätt. Huvudsaken är att det skapas flera verkliga hem; herr Lindhagen däremot bryr sig icke så mycket om, huruvida det blir några egna hem eller icke; huvudsaken för honom är, att det icke blir något, förrän vi få besittningsrättsinstitutet.

Ang. grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter.
(Forts.)

Herr Ekerot: Herr talman! Jag skall be att få yttra några få ord med anledning av det förslag, som nu föreligger.

Förslaget avser ju ordnandet av frågan om upplåtande av kronojord till obemedlade och mindre bemedlade personer. Beträffande sådana lägenheter, där det finnes egna byggnader, där äga ju enligt utskottets förslag även andra, d. v. s. bemedlade personer att förvärva sig lägenheterna. Däremot har jag intet att invända utan vill blott framhålla, att jag anser, att förslaget icke riktigt fyller måttet i ett hänseende. Det är nämligen så, att om det avsåndras lägenheter, å vilka det icke finnes några byggnader, eller å vilka det finnes kronan tillhöriga byggnader, då äga endast obemedlade eller mindre bemedlade personer inköpa dem. Alltså, om det gäller en eller flera tomter, som ligga t. ex. i närheten av en järnvägsstation, då måste dessa tomter ovillkorligen förvärfvas av obemedlade eller mindre bemedlade. Men därigenom kommer staten icke att erhålla den betalning för jorden, som den under andra förhållanden skulle kunna få; ej heller tror jag, att samhällets intresse i sådant fall blir så tillgodosett som önskligt vore, när det ju kan finnas även andra personer, som kunna behöva förvärva en statens tomt. Jag skall därför be att få anmärka detta, utan att dock därvidlag göra något yrkande.

Det har i utskottsförslaget i punkt 7 blivit föreslaget, att bemedlade personer, som hava egna byggnader å en statens egendom, må kunna förvärva den lägenhet, varå byggnaderna äro uppförda. Motivet härför är, att den skötsamme, som möjligen har förvärvat sig ett visst välstånd å lägenheten, må kunna komma i åtanke vid hembjudandet lika väl som den obemedlade eller mindre bemedlade. Jag anser, att samma skäl föreligger jämväl beträffande punkt 8, där det gäller lägenhet, som är bebyggd med kronan tillhöriga hus. Ty det kan ju vara möjligt, att även den, som brukar en sådan lägenhet, kan hava förvärvat sig välstånd å densamma, och att han, med ett sådant stadgande, som det nuvarande, skulle komma i sämre ställning, än han eljest skulle hava gjort.

Jag har, herr talman, intet yrkande. Men jag har velat nämna detta till protokollet, ty jag anser, att det är en sak som borde komma i åtanke framdeles.

Herr Lindhagen: Herr jordbruksministern sade, att det går långsammare, än det borde göra. Men då han nu fram-

Ang. grunder för upplåtande av egnahems-lägenheter.
(Forts.)

håller, att hans mening var, att det vore lyckligt, om vi i ännu större utsträckning begagnade oss av möjligheten att anskaffa egna hem, så förstår jag honom, men då kvarstår ändå, att han icke har samma stora farhåga som jag, att det möjligen kan inträffa, att detta påskyndande att anskaffa egna hem kommer att äga rum, innan man fått några betryggande former i detta hänseende. Och det är på detta område, som vi ha en personligen olika uppfattning beträffande de faror, som finnas. Nu vill jag också säga, och det har jag flera gånger uttalat, att det är mig så fullkomligt likgiltigt vilka former som användas. Vore jag alldeles säker på, att upplåtelse med äganderätt skulle vara ett verk, byggt på hälleberget, och som upprätthölles på bästa sätt för all framtid, så skulle jag icke lägga två strån i kors för den andra metoden. Men då erfarenheten visat detta och farhågor kunna uppstå, vilka delas till den grad av det parti, som herr statsrådet tillhör, att det faktiskt, som en man yttrade på den tiden, då man tänkte rationellt i denna sak och icke kände sig tvungen att av konjunktürhänsyn, hänsyn till Första kammaren, släppa saken, det icke går an att fortgå med statsjordens bortslumpande, innan vi ha upplåtelsesättet klart, så vill jag för min del också säga: Låt oss stoppa upplåtelserna och skynda att anskaffa ett upplåtelsesätt och sedan forcera upplåtelserna så mycket mera, ty då kunna vi göra det med så mycket större tillförsikt.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13.

Ang. ålders-tillägg åt vissa kronojägare i Klotens revir.

Vidare förekom till behandling jordbruksutskottets utlåtande, nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ålders-tillägg åt vissa kronojägare i Klotens revir.

I en till Riksdagen den 4 april 1913 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 252, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva, att en var av kronojägarna i Klotens revir M. L. Brusell, E. G. Andersson och Edv. Bark finge för erhållande av ålderstillägg å sin befattning såsom ordinarie kronojägare tillgodoräkna sig den tid, han efter den 20 mars 1900 tjänstgjort såsom extra kronojägare, dock att ålderstillägg icke finge åtnjutas för tiden före ingången av år 1913.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte bifalla ifrågavarande proposition.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr T h o r s s o n: Herr talman! I denna punkt föreslås, att

tre kronojägare skola få tillgodoräkna sig sin extra tjänstetid, när de nu skola få lönetillägg. Vare mig långt ifrån att vilja motsätta mig de förbättringar, som kunna komma dessa tjänstemän till del, men jag anser, att själva den framställning, varpå detta krav grundar sig, är av så vittgående natur, att man icke utan vidare kan låta det passera. Skulle det skäl, som anförts för bifall till Kungl. Maj:ts proposition, vinna Riksdagens erkännande, så har man ju ingen som helst möjlighet att så att säga öva inflytande på tillsättningen av statens tjänstemän. Här har Kungl. Maj:t år 1900 begärt, att det skulle inrättas 97 kronojägarbefattningar, men Riksdagen har endast bifallit 80. När man nu begär, att dessa skola i och för ålderstilläggen få räkna in sin extra tjänstetid, så resonerar man som så: Hade Riksdagen bifallit de 97 tjänster, som då begärdes, hade dessas innehavare varit berättigade till ålderstillägg. Således, därför att Riksdagen då vägrade bifalla vad Kungl. Maj:t föreslog, skola vi nu bifalla den föreliggande framställningen. Om detta skall vinna Riksdagens bifall är det ju ingen mening i att Riksdagen bestämmer antalet statstjänster, ty då kan man ju komma från postverket och säga, att Kungl. Maj:t föreslog år 1900, att det skulle inrättas 100 nya beställningar, men Riksdagen biföll bara 50, alltså skola de, som bli uppflyttade på ordinarie stat, få räkna ålderstillägg efter vad Kungl. Maj:t då ansåg vara nödvändigt för uppehållande av arbetet i posten. Denna teori skulle också kunnat tillämpas inom alla andra statens verk och myndigheter. Jag anser det alldeles orimligt att bygga ett beslut på ett sådant resonemang. Om man däremot anser, att dessa tjänstemän i förhållande till andra tjänstemän blivit särskilt hårt behandlade och ur den synpunkten vill vidtaga en åtgärd, som avviker från det allmänna förfarandet, så har jag för min del intet att erinra häremot. Men jag har velat bestämt opponera mig mot att det skäl, som här framhållits, skall få bli en allmänt gällande norm.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid, men jag skulle vilja hemställa, att Riksdagen, om man nu bifaller detta förslag och ger dessa kronojägare rätt att räkna sig tillgodo sin extra tjänstetid vid beräkning av ålderstilläggen, skulle för att stå mera på den säkra sidan bestämma, att dessa tjänstemän få räkna denna rätt icke som det står i den kungl. propositionen från år 1913 utan från 1914.

Jag ber således få yrka bifall till utskottets utlåtande med den ändring, att Riksdagen måtte besluta, att detta ålderstillägg må tilldelas dem från och med år 1914 och icke från och med 1913. Då har Riksdagen icke gått in på att även giva retroaktiv verkan åt det föreliggande beslutet. Jag vet, att Första kammaren fattat ett alldeles liknande beslut, och jag tror därför det vore lämpligt, om Andra kammaren bifölle detta förslag. Jag-

*Ang. ålders-
tillägg åt vissa
kronojägare
i Klotens
revir.*

(Forts.)

ber således få yrka bifall till utskottets hemställan med den ändring att »1913» utbytes mot »1914».

Ang. ålders-
tillägg åt vissa
kronojägare
i Klotens
revir.

Häruti instämde herr *Persson* i Stallerhult.

(Forts.)

Vidare anfördes ej. Herr talmannen gav propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till det av herr *Thorsson* under överläggningen gjorda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den sistnämnda propositionen.

§ 14.

Ang. upp-
låtande av
odlingslägen-
heter i de sex
nordligaste
länen.

Till behandling förelåg nu jordbruksutskottets utlåtande, nr 117, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande föreskrifter i fråga om upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

I en till Riksdagen den 14 mars 1913 avlåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 174, hade Kungl. Maj:t under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen besluta,

dels att de föreskrifter, som av 1909 års Riksdag meddelats att lända till efterrättelse vid upplåtande av odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen, måtte i den mån samma föreskrifter återfunnes i 8 och 19 mom. av Kungl. Maj:ts i ämnet utfärdade kungörelse den 18 juni 1909, erhålla följande ändrade lydelse, att gälla från den tid, som av Kungl. Maj:t bestämdes:

8. Lägenhetsinnehavaren skall vara skyldig att från och med sextonde besittningsåret för lägenheten erlagga en årlig avgift, som bestämmes vid upplåtelsen och sättes till 3.6 för hundra av dels det kapitalväde lägenheten anses äga vid tiden för upplåtelsen, vilket värde för ouppodlad och obebyggd lägenhet dock ej må sättas högre än till 20 kronor för hektar, impedimenter obräknade, dels ock den odlingshjälp, som, på sätt nedan sägs, kommer att utgå till lägenhetsinnehavaren.

Innehavare av lägenhet, för vilken enligt tidigare bestämmelser den årliga avgiften beräknats jämväl med hänsyn till den rätt till byggnadsvirke, varom nedan förmåles, skall för framtiden erhålla den nedsättning i avgiftsbeloppet, som motsvarar räntan, beräknad efter 3.6 för hundra, å värdet av byggnadsvirket.

19. Innehavare av skogstorp, som väl hävdat detsamma, skall äga att vid utgången av löpande fardagsår erhålla torpet på arrende under femtio år med rätt att tillgodonjuta enligt föregående upplåtelse möjligen återstående frihetsår.

Har innehavare av skogstorp erhållit torpet på arrende un-

der femtio år, skall han äga rätt att av allmänna medel erhålla — utöver honom jämlikt äldre bestämmelser tillkommande statsbidrag å femhundra kronor — ytterligare tvåhundra femtio kronor eller sålunda tillhoppa sjuhundra femtio kronor. Av sistnämnda belopp skall, i den mån detsamma icke redan uppburits, utbetalas tredjedelen, då torpets uthusbyggnad är färdig och godkänd, tredjedelen, då manbyggnaden är färdig och godkänd, samt återstoden, då minst en hektar jord, som vid tiden för innehavarens tillträde varit ouppodlad, är bruten och försvarligt hävdad såsom åker.

Beträffande arrende, som i detta mom. avses, skola i övrigt uti tillämpliga delar lända till efterrättelse de bestämmelser, som i denna kungörelse meddelats angående odlingslägenheter; ägande domänstyrelsen att i fråga om upplåtelsevillkoren föreskriva erforderliga jämkningar;

dels ock att innehavare av skogstorp, vilken ej erhållit torpet på arrende, skulle äga att av honom tillkommande statsbidrag å femhundra kronor uppbära hälften, då torpets uthusbyggnad vore färdig och godkänd, samt återstoden, då manbyggnaden vore färdig och godkänd.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft en inom Första kammaren av herr *Rosén* väckt motion, nr 122, däri hemställt, att vissa lättnader, utöver vad av Kungl. Maj:t föreslagits, måtte i fråga om ordningen för statsbidragets utgående beredas innehavare av skogstorp, som avsåges i Kungl. Maj:ts ovanberörda proposition.

Utskottet hemställde:

1) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte av Riksdagen bifallas, och

2) att Riksdagen, i i anledning av den av herr *Rosén* väckta motionen, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i gällande föreskrifter i fråga om ordningen för utbetalande av statsbidrag till innehavare av torp och odlingslägenheter å kronoparker och överloppsmarker i de sex nordligaste länen, att statsbidraget måtte, åtminstone till någon del, kunna i mån av byggnads- och odlingsarbetets fortgång till vederbörande utbetalas, oberoende därav, att varken uthus- eller manbyggnad blivit behörigen godkänd eller föreskrivet odlingsarbete helt fullgjorts.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr *Lindhagen*: Det är ju alldeles för sent för mig att nu göra några anmärkningar. I riksdagsbrådskan och med det hopande av ärenden, som här förekommer, har jag för min del tyvärr alldeles förbisett, att en kungl. proposition av denna beskaffenhet avlåtits till Riksdagen förrän i går kväll, då jag fick se jordbruksutskottets utlåtande. Just i denna fråga motionerade

Ang. upplåtande av odlingslägenheter i de sex nordligaste länen.

(Forts.)

Ang. upp-
låtande av
odlingslägen-
heter i de sex
nordligaste
länen.

(Forts.)

jag i fjol med anledning av framställningar från skogstorpåre. Mina yrkanden vunno emellertid då intet avseende. Nu ser jag av kommitténs betänkande, att där resoneras om åtskilliga grunder, som framförts från andra håll och även om en annan motion, som väckts år 1912 i båda kamrarna, men den motion, jag väckte, har tydligen icke föranlett något övervägande alls. Jag hade ju därför haft så mycket större anledning att i anledning av den kungl. propositionen framföra de krav, som icke upptagits där. Detta är nu tyvärr för sent, jag har försummat min plikt, och det bekymrar mig särdeles mycket å deras vägnar, som saken rör.

I punkt 2 i utskottets betänkande finnes emellertid en sak, som jag särskilt skall be få fästa uppmärksamheten på. Jag tror, att den icke är alldeles tillgodosedd genom herr Roséns motion, och det utlåtande utskottet avgivit över densamma.

Det är ju så med dessa statslån, att de skola tilldelas obe-medlade. Men dessa människor skola först utföra en del av arbetet, innan de få ut något av lånet. Detta är ju alldeles orimligt. Hur skola de bära sig åt för att göra något arbete, innan de fått några pengar? Förrän det blivit ordnat så, att egnahemslånen utgå efter sådana grunder, att folket får pengar till det, de behöva köpa för arbetets påbörjande, kan icke någon rationell ordning komma till stånd. Jag åberopade nyligen i kam-maren en erfarenhet från Värmlands hushållningssällskap, som skulle hjälpa en småbrukare på traven och skaffa honom ett nytt jordbruk. Så bestämdes det, att ett lån skulle han få, men först skulle han visa att han byggt för 3,000 kronor. Därefter skulle lånet utbetalas med undantag av ett mindre belopp, 500 kronor, som han skulle få genast. Han kunde naturligtvis icke taga emot ett sådant anbud. Inte hade han några 3,000 kronor. Var skulle han taga dem ifrån? Detta är alldeles orimligt. På samma sätt här. Herr Rosén har vänt sig mot detta i sin motion och utskot-tet har gjort ett visst medgivande, men det står dock kvar formellt, att han skall göra något, innan han får ut sina pengar. Jag förstår mycket väl, att man befarar, att om småbrukaren får pengar, innan något arbete utförts, så skall han kanske resa bort med pengarna och inte utföra något arbete. Men det kan icke hjälpas, saken måste ordnas. — Det kan ju möjligen ställas borgen, men även det är odiöst, ty det är icke många, som kunna göra detta. Jag tror, att det hela skulle gå i lås om man visade fullt förtroende för egnahemsbyggarna; den lilla förlust, som möjligen kunde tänkas uppkomma i enstaka fall, kunde staten stå ut med. Om man icke vill vara så sangvinisk, så finnes det nog även andra arrangemang. Man kunde lägga saken så, att pengarna genom kommissionärer på orterna eller annorle-des utbetalades direkt till dem, av vilka dessa egnahemsbyggare köpte sina materialier, såsom betalning för dessa varor i form av anvisningar eller dylikt.

Nu har emellertid icke denna tanke fått det uttryck jag skulle önskat, i utskottets betänkande, ehuru man är en liten smula på väg. Då ju ingen motion blivit väckt, kan jag icke göra något yrkande, men jag skulle dock gärna se, att man icke i utskottets kläm införde denna lilla passus av ytterligare tvekan, som står på tredje raden från slutet på sidan 11, nämligen »att statsbidraget må åtminstone till någon del' kunna i mån av byggnads- och odlingsarbetets fortgång till vederbörande utbetalas» etc. För att giva ett uttryck åt den mening, som jag här hyser och som jag tror, att dessa egnahemsbyggare i allra högsta grad hysa, skall jag be att, på samma gång jag vädjar till herr jordbruksministern att benäget tänka även på denna sak, få hemställa, om icke såsom ett uttryck för, att den tankegång, som jag här framställt, är riktig, kammaren skulle vilja stryka dessa ord »åtminstone till någon del».

Jag får därför hemställa, att utskottets yrkande med denna ändring måtte vinna bifall.

Herr Ekerot: Herr talman! En sådan ändring som herr Lindhagen föreslagit, skulle, såvitt jag kan se, icke förbättra vederbörandes ställning, utan tvärtom göra den sämre. Meningen med detta uttryck är att vederbörande skola kunna lyfta en del av anslaget i annan ordning, än som för närvarande tillämpas, och att de därigenom skola komma i bättre ställning än förut. Att låta dem få ut pengar, innan de gjort något arbete och utan att avlämna någon som helst säkerhet, går knappast för sig. Det är nästan omöjligt, därför att det skulle leda därhän, att en hel del personer skulle komma och lyfta beloppet utan att sedan fortsätta arbetena.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag, sådant det föreligger.

Herr Lindhagen: De båda punkterna i herr Ekerots anförande stredo nog mot varandra. Först sade herr Ekerot, att denna ändring skulle försämra vederbörandes ställning. Varför man skulle försämra deras ställning, om man toge bort de ord, som jag antydde och som innebära, att de skulle blott till en del få ut betalning för vad de utfört, och icke få hela betalningen därför, det kan jag icke förstå. Men huvudsaken i vad herr Ekerot sade var nog det, att detta kan man aldrig gå med på, därför att det icke finnes någon säkerhet för pengarna. Ja, jag gav mitt erkännande däråt att detta mötte vissa svårigheter, men man måste i alla fall lösa den frågan, och därför tillåter jag mig att vidhålla mitt yrkande.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talman propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt

*Ang. upp-
låtande av
odlingslägen-
heter i de sex
nordligaste
länen.*
(Forts.)

*Ang. upp-
låtande av
odlingslägen-
heter i de sex
nordligaste
länerna.*

(Forts.)

vidare på bifall till det av herr Lindhagen under överläggningen gjorda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 15.

Föredrogos vart efter annat och godkändes jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 118, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om anslag till befrämjande av trädgårdsodling;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Kumla municipalsamhälle av den till länsmansbostället $\frac{1}{2}$ mantal Kumla nr 4 hörande skogsmarken; och

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse åt bergverksaktiebolaget Freja av kronan tillhörig mark i Norrbottens län.

§ 16.

*Ang. upplå-
tande av lä-
genheter från
kronoegendo-
men Skårebo.*

Härefter förelåg till avgörande jordbruksutskottets utlåtande, nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra kaptensbostället Skårebo nr 1 i Kalmar län.

I en till Riksdagen den 18 april 1913 avlåten, till jordbruksutskottet för förberedande handläggning hänvisad proposition, nr 264, hade Kungl. Maj:t under återropande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgiva,

dels att ett å karta med nr XI betecknat område finge från förra kaptensbostället 1 mantal Skårebo nr 1 i Kristvalla socken av Kalmar län upplåtas till Kristvalla församling med full äganderätt mot en köpeskilling av 150 kronor att vid tillträdet erläggas till Konungens befallningshavande i länet och under i statsrådsprotokollet angivna villkor i övrigt,

dels ock att nio med nr II—IV, VI—X samt XII betecknade lägenheter finge var för sig med i statsrådsprotokollet närmare angivet område från egendomen upplåtas enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärva egnahemslägenheter från vissa kronoegendommar och med iakttagande av de i kungl. brevet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen av berörda grunder meddelade närmare bestämmelser.

Utskottet hemställde, att Riksdagen måtte allenast på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, att Riksdagen medgäve, att det med nr XI betecknade området måtte upp-

låtas till Kristvalla församling med full äganderätt mot en köpeskilling av 150 kronor att vid tillträdet erläggas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet samt under villkor i övrigt att området finge tillträdas den 14 mars 1914, att församlingen skulle åligga att omkring området uppföra och underhålla hägnad mot egendomens angränsande mark och att församlingen ensam skulle vidkännas de med områdets avskiljande och lagfarten å fånget förenade kostnader.

Ang. upplåtande av lägenheter från kronoegendomen Skårebo.

(Forts.)

Reservationer hade emellertid avgivits:

av herrar friherre *G. L. De Geer, Pers, Kronlund, Hellström, Lundström* i Långnäs, *Ekerot* och *Bosson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag;

samt av herr *Lundell*, som ansett, att utskottet bort hemställa att Riksdagen, med avslag å Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition beträffande lägenheterna Storemålen, Hjaltemålen, Trulsamålen och Östramålen, måtte i övrigt bifalla samma proposition.

Efter ärendets föredragning lämnade herr talmannen på begäran ordet till

Herr *Hamilton*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom framgår av handlingarna, har dels Kristvalla församling anhållit att få köpa den tomt å detta kaptensboställe, där församlingens skolhus är beläget, och dels ett tiotal torpare, som länge innehafvt torp på bostället och några t. o. m. äro födda därstädes, hemställt att få köpa sina torp. Kungl. Maj:t har hemställt till Riksdagen, att dessa torpare skulle få köpa sina torp, men utskottet däremot har icke ansett, att man bort tillmötesgå denna torparnas begäran, utan hemställer allenast att församlingen måtte få köpa skolhustomten. Uppskattningsmännen ha tillstyrkt att torpen skulle försäljas. Överjägmästaren däremot avstyrker denna försäljning och anför såsom skäl, dels att till torpen blivit anslagen en del utmark, som borde planteras med skog, och dels att egendomen i övrigt, som består av 100 tunnland åker, icke kan skötas annat än med torparnas hjälp. Vad det första skälet beträffar, så vederlägges det därav, att domänstyrelsen förklarar, att den till torpen anslagna skogsmarken är av synnerligen dålig beskaffenhet och att den där växande skogen är tämligen värdelös i förhållande till den areal, den upptager. Och vad angår det andra skälet, som överjägmästaren framhållit, så är det väl icke han, som skall bedöma en sådan sak, utan det är domänintendenten, ty överjägmästaren är icke fackman i jordbruksförhållanden. Konungens befallningshavande tillstyrker försäljning och domänstyrelsen har gjort detsamma. Utskottet har däremot, som sagt, med stöd av överjägmästarens uttalande hem-

Ang. upplåtande av lägenheter från kronoegendomen Skårebo.

(Forts.)

ställt, att torparna icke skulle få köpa, och således yrkat avslag på den kungl. propositionen i denna del.

I sin framställning framhålla torparna, att deras belägenhet hittills varit synnerligen svår. Arrendet för egendomen har utgått med 1,055 kronor, och de arrenden, som torparna ha utgjort till arrendatorn, belöpa sig till 1,600 kronor, således betydligt mer än arrendatorn betalat i arrende för hela huvudgården. Värderingsmännen hemställa att, därest torpen icke skulle bli sålda, torparna skulle fortfarande vara dagsverksskyldiga till huvudegendomen och att, för att nu blott anföra ett exempel, torpet Flathallen skulle utgöra 3 mansdagsverken i veckan om sommaren, 2 mansdagsverken i veckan under vintern samt 20 kvinnodagsverken och att torparen skulle få betalt för det ena mansdagsverket i veckan under sommaren med 1 krona 50 öre och för kvinnodagsverken, som skulle utgöras efter budning, med blott 50 öre. Torparna anhålla i bevekande ordalag, ja, nära nog bönfälla, att de skola få lov att köpa sina torp och att de icke för framtiden må bliva dagsverksskyldiga under huvudgården. Torpen äro värderade till 24,000 kronor utom skogen, som är anslagen till 9,000 kronor. Torparnas arrende är värderat till 1,130 kronor. Egendomen är i sin helhet arrendevärderad med torpen till 1,400 kronor och utan torpen till 1,000 kronor. Den behållning, som staten skulle få genom att behålla torpen, skulle således bli allenast 400 kronor, vilket är en tämligen låg ränta på de 24,000 kronor, som torpen äro uppskattade till.

Första kammaren har redan behjärtat torparnas önskan och med avslag på utskottets förslag bifallit Kungl. Maj:ts framställning. Med den kännedom jag har om Andra kammarens visade månhet om statens torpare och med tanke på de beslut kammaren hittills fattat, då torpare ha velat köpa sina torp, vågar jag nu hemställa, att även Andra kammaren ville avslå utskottets hemställan och bifalla Kungl. Maj:ts förslag.

Vidare anförde:

Herr R u n e f o r s: Då jag genomläser detta betänkande, finner jag, att utskottet, trots det domänstyrelsen tillstyrkt försäljning av dessa torp, likväl härutinnan avstyrkt den kungl. propositionen. Huvudskälet härför är det, att, såsom det heter i utskottets betänkande »svårigheter skulle möta att ändamålsenligt sköta huvudgården till egendomen, därest den ifrågasatta försäljningen av lägenheterna komme till stånd». Vad tro ni, mina herrar, att dessa idoga torpare, som med svett och möda uppodlat en del av Smålands karga jord, samtidigt som de skött de mången gång dryga dagsverken på huvudgården, skulle tänka om oss, om vi nu avsloge deras sannerligen billiga begäran att få köpa dessa torvor? Då dessa torpare först vände sig till domänintendenten, blevo de där mottagna på ett mycket brutalt sätt, därför att de

vågade framföra sina önskningsar i denna fråga. Jag vågar hemställa, om det är staten värdigt att genom sina tjänstemän så behandla fredliga och duktiga torpare. Är det rätt att för detta deras arbete giva dem en sådan lön?

Våra soldattorp ha ju till största delen försvunnit, och på samma sätt har det gått med torpen på de enskilda gårdarna, därför att dessa torpare icke kunde få tillfälle att på rimliga villkor köpa sina torp. Skola vi nu också låta dessa torpare få vandra samma väg? Skola vi, i synnerhet vi, som tro på småbrukets utvecklingsmöjligheter inom vårt land, nu skjuta ifrån oss dessa armar, som äro villiga att stanna kvar på landsbygden och som hysa den livligaste ästundan att få köpa dessa sina små torp?

Herr talman! Jag yrkar avslag på utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts förslag i frågan.

Herr Nilsson i Kabbarp: Herr talman! Sedan Första kammaren, där detta utskottsbetänkande hade sitt starkaste stöd, gått med på den kungl. propositionen, finnes det naturligtvis ingen utsikt för mig att kunna förmå Andra kammaren att antaga utskottets hemställan. Jag vill då endast i all korthet tillkännagiva, att utskottets motivering icke just utgör något uttryck för min tankegång i denna fråga, då där framhålles svårigheten att utan dessa torpare sköta huvudgården. Anledningen, varför jag gått med på utskottets förslag, har blott varit hänsyn till skogen. Då staten beviljar ansenliga summor för inköp av skogsmark, finner jag det olämpligt, att staten här skulle sälja bort områden, som antingen äro bevuxna med skog eller kunde bli föremål för skogsskötsel. Det är sålunda med den grundsatsen levande för ögonen, att vi böra akta skogen och främja skogen, som jag för min del ställt mig på utskottets sida, men naturligtvis icke av brist på sympati för torparnas bästa.

Jag skall åtminstone för formens skull be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Ekerot: Oaktat jag är reservant i frågan, och sålunda har samma yrkande som föregående talare, vill jag framhålla, att i utskottet icke framkommit någon som helst ovilja mot torparna och deras krav, utan det har varit skogsvårdssynpunkten, som varit bestämmande. För min del har jag ansett, att denna synpunkt i detta fall icke hade berättigande, emedan marken i fråga består av dels mindrevärdig skogsmark och dels mark, som möjligen kan odlas. Jag ber därför att såsom reservant få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Hamilton: Hade den mark, som är anslagen till torpen, varit av sådan beskaffenhet, att den lämpade sig för skogsodling, hade säkerligen domänstyrelsen, som är mycket rädd att sälja skogsmark, opponerat sig mot förslaget. Nu har domän-

*Ang. upplå-
lande av lä-
genheter från
kronoegendom-
men Skårebo.*

(Forts.)

Ang. upplåtande av lägenheter från kronoegendomen Skårebo. styrelsen tvärtom sagt, att denna mark icke är lämplig till skogsbröd, utan lämpar sig till bete.

(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. I överensstämmelse med de under densamma framkomna yrkandena gav herr talmannen propositioner på dels bifall till utskottets hemställan, dels och bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och fattade kammaren beslut i enlighet med den sistnämnda propositionen.

§ 17.

Slutligen föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av mark från förra regementskvartermästarebostället Hultås nr 1 Norra och Hultås nr 2 Södra i Göteborgs och Bohus län; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 18.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i lönestaterna för personalen vid rikets hospital och asyler; samt

från Riksdagens kansli:

nr 79, angående åstadkommande av läkarundersökning av små- och folkskolebarn; och

nr 80, angående utredning och förslag i fråga om åläggande för arbetsgivare vid större tillfälliga arbetsföretag att till gagn för sina arbetare vidtaga vissa anordningar.

§ 19

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets memorial, nr 46, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 41, i anledning av väckt motion om sänkning av vissa tullsatser å läder; samt

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anstånd med likviderande av förfallen skuld å statslån till Sala—Gysinge—Gävle järnvägsaktiebolag;

nr 42, angående användande av riksbankens vinst för år 1912; och

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av grunderna för pensionering av äldre barnmorskor.

§ 20.

Justerades protokollsutdrag.

§ 21.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Wallentin* under 3 dagar fr. o. m. den 13 maj och
» *Söderberg* i Stockholm » 5 » » » 13 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 6,6 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 10 maj.

Kl. 3,30 e. m.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition angående arvode till delegerad vid underhandlingarna med Norge rörande flyttlapparnas rätt till renbete m. m.

§ 2.

Vidare föredrogs, men bordlades åter, bevillningsutskottets memorial nr 46 samt bankoutskottets utlåtanden och memorial nr 41—43.

§ 3.

Till bordläggning anmälde:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsättande av civilkommissionens verksamhet tillsvidare till den 1 juli 1915;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställning i fråga om anslag till det frivilliga skytteväsendets befrämjande samt i ämnet väckta motioner;

nr 109, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sammanslagning av fångvårdsanstalterna i Karlskrona;

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av utvidgad statskontroll å fartygs sjövärdighet m. m.;

nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkten 20 av sjunde huvudtiteln gjorda framställning om förstärkning av de till arvoden åt tillfälliga biträden m. m. hos statistiska centralbyrån anslagna medel;

nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnad för Sveriges officiella deltagande i den internationella utställningen i San Francisco år 1915;

nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anläggning av statsbana från Karungi till Haparanda m. m.;

nr 114, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående resebidrag till vissa patienter vid kustsanatorierna;

nr 115, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning i vad angår civildepartementsärenden gjorda framställning angående anslag för vissa anläggningar vid Frösunda driftbangård samt en i ämnet väckt motion; och

nr 116, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt stationsinspektoren Johan Axel Theodor Petersohns änka Johanna Augusta Alexandra Petersohn, född Nicander; samt lagutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående köttbesiktning och slakthus, dels ock i anledning av samma proposition väckta motioner; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2, 3, 4 och 7 §§ i förordningen den 17 maj 1872 angående ändring i vissa fall av gällande bestämmelser om häradssting.

§ 4.

Justerades ett protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,36 e. m.

In fidem

Per Cronvall.
